

Plán rozvoja
najmenej rozvinutého okresu Košice-okolie

OBSAH

1. ANALÝZA HOSPODÁRSKEHO, SOCIÁLNEHO A DEMOGRAFICKÉHO STAVU OKRESU	4
1.1. Demografická štruktúra	4
1.2. Nezamestnanosť	8
1.3. Vzdelávanie	12
1.4. Podnikateľské prostredie	13
1.5. Migrácia.....	15
1.6. Dopravná infraštruktúra.....	16
1.7. Cestovný ruch	17
1.8. Bývanie a infraštruktúra	18
1.9. Marginalizované komunity a sociálne služby	19
1.10. Zhrnutie analýzy hospodárskeho, sociálneho a demografického stavu.....	23
2. IMPULZY K VYPRACOVANIU PLÁNU ROZVOJA NRO KOŠICE-OKOLIE	24
2.1. Potenciály rozvoja identifikované zástupcami rád a sociálno-ekonomickými partnermi v regiónoch.....	24
2.2. Aktuálne problémy a výzvy identifikované ako potenciálne prekážky v rozvoji	25
2.3. Problematické oblasti definované pri hodnotení plnenia Akčného plánu rozvoja NRO Košice-okolie 2018 – 2022	27
3. NÁVRHY OPATRENÍ A ÚLOHY NA ZABEZPEČENIE REALIZÁCIE A PLNENIA PLÁNU ROZVOJA NRO KOŠICE-OKOLIE.....	28
3.1. Súlad so strategickými dokumentami.....	28
3.2. Zhodnotenie výberu aktivít Plánu rozvoja NRO Košice-okolie.....	29
4. AKTIVITY PLÁNU ROZVOJA NRO KOŠICE-OKOLIE	30
4.1. AKTIVITA – A: Zamestnanosť, podnikanie a inovácie	30
4.1.1. Zdôvodnenie aktivity a jej prínos	30
4.1.2. Východisková situácia	31
4.1.3. Cieľová situácia	31
4.1.4. Prehľad opatrení a úloh.....	31
4.1.5. Opatrenie A1: Zlepšenie prístupu na trh práce	32
4.1.6. Opatrenie A2: Malé a stredné podnikanie	34
4.2. AKTIVITA – B: Rozvoj cestovného ruchu.....	37
4.2.1. Zdôvodnenie aktivity a jej prínos	37
4.2.2. Východisková situácia	38
4.2.3. Cieľová situácia	38
4.2.4. Prehľad opatrení a úloh.....	38
4.2.5. Opatrenie B1: Zvýšenie atraktivity, zlepšenie dostupnosti územia a dôležitých bodov CR, prírodných a kultúrnych pamiatok.....	39

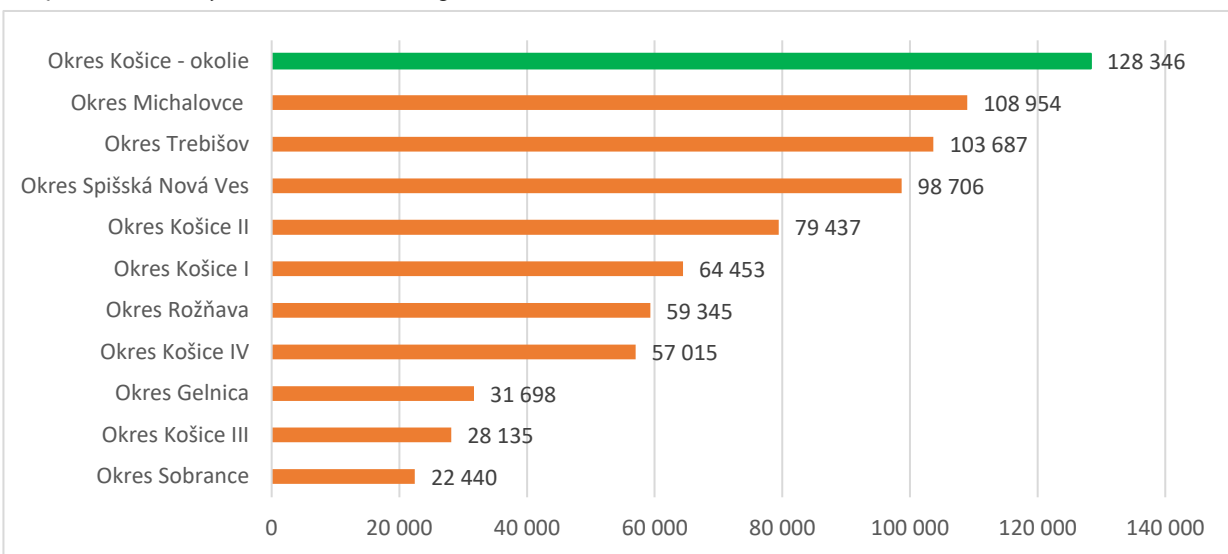
4.2.6. Opatrenie B2: Tvorba ponuky udržateľného zázemia a služieb.....	41
4.3. AKTIVITA – C: Zvyšovanie kvality života v obciach, miestny rozvoj a podpora vzdelávania	43
4.3.1. Zdôvodnenie aktivity a jej prínos	43
4.3.2. Východisková situácia	43
4.3.3. Cieľová situácia	44
4.3.4. Prehľad opatrení a úloh.....	44
4.3.5. Opatrenie C1: Vytváranie a rozvoj služieb.....	44
4.3.6. Opatrenie C2: Zvyšovanie atraktivity obcí.....	45
4.4. AKTIVITA – D : Regionálne centrum – zabezpečenie projektovej koordinácie v oblasti poskytovania regionálneho príspevku.....	46
4.4.1. Zdôvodnenie aktivity a jej prínos	46
4.4.2. Východisková situácia	47
4.4.3. Cieľová situácia	47
4.4.4. Prehľad opatrení a úloh.....	47
4.4.5. Opatrenie D1: Podpora subjektu zabezpečujúceho projektovú koordináciu subjektov v území NRO zameranú na poskytovanie regionálneho príspevku	47
5. MERATELNÉ UKAZOVATELE PLÁNU ROZVOJA NRO KOŠICE-OKOLIE.....	48
6. ČASOVÝ HARMONOGRAM REALIZÁCIE A MOŽNOSTI FINANCOVANIA PLÁNU ROZVOJA NRO KOŠICE-OKOLIE	48
7. OČAKÁVANÉ VÝSLEDKY, MONITOROVANIE A HODNOTENIE DOSIAHNUTÉHO POKROKU	49
7.1. Harmonogram odovzdávania monitorovacích správ	49
7.2. Gestori a spôsob monitorovania realizácie Plánu rozvoja NRO Košice-okolie	50
Zoznam použitých skratiek.....	51

1. ANALÝZA HOSPODÁRSKEHO, SOCIÁLNEHO A DEMOGRAFICKÉHO STAVU OKRESU

1.1. Demografická štruktúra

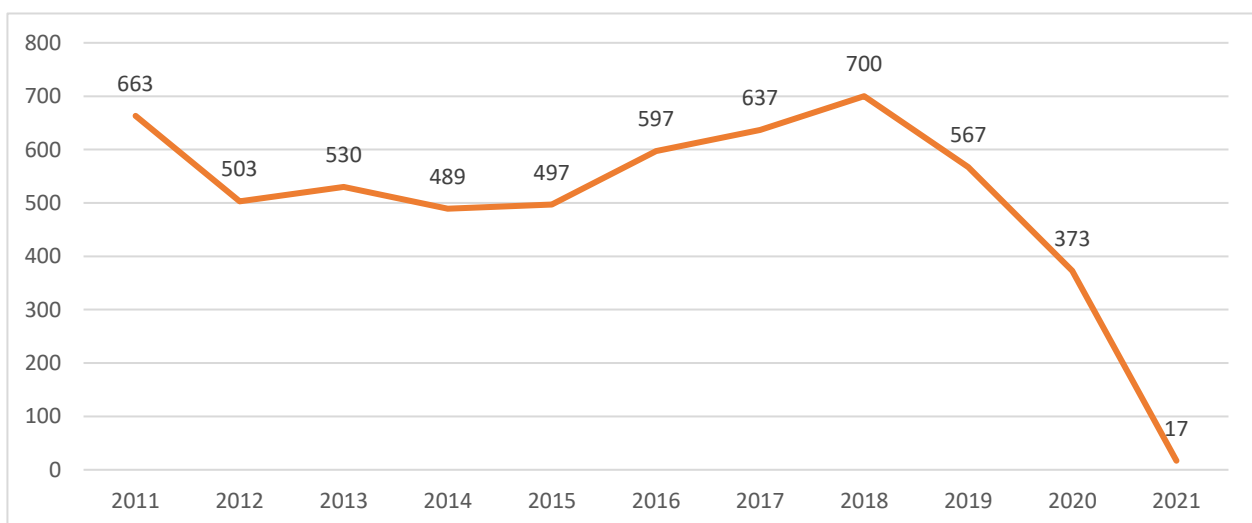
Okres Košice-okolie z územno-správneho členenia spadá do KSK. Okres Košice-okolie je svojou rozlohou 1 534,61 km² druhým najväčším okresom na Slovensku. Historicky je začlenený pod región Abov v KSK. Počet obyvateľov k roku 2021 bol 128 346. Okres je situovaný v juhovýchodnej časti Slovenska. Špecifikom okresu Košice-okolie je, že obkolesuje mesto Košice s jeho štyrmi okresmi, avšak nedisponuje vlastným okresným mestom. Na druhej strane susedí s 9 okresmi: na severe s 2 okresmi Prešovského kraja (Prešov a Vranov nad Topľou), na západe a východe s 3 okresmi KSK (Rožňava, Gelnica, Trebišov). Južná časť okresu tvorí hranicu s Maďarskom.

Graf č. 1: Počet obyvateľov za rok 2021 podľa okresov v KSK¹⁾

Z hľadiska prirodzeného prírastku je v období rokov 2018 - 2021 zrejmy klesajúci vývoj.

Graf č. 2: Prirodzený prírastok obyvateľstva okresu Košice-okolie v období rokov 2011 – 2021²⁾

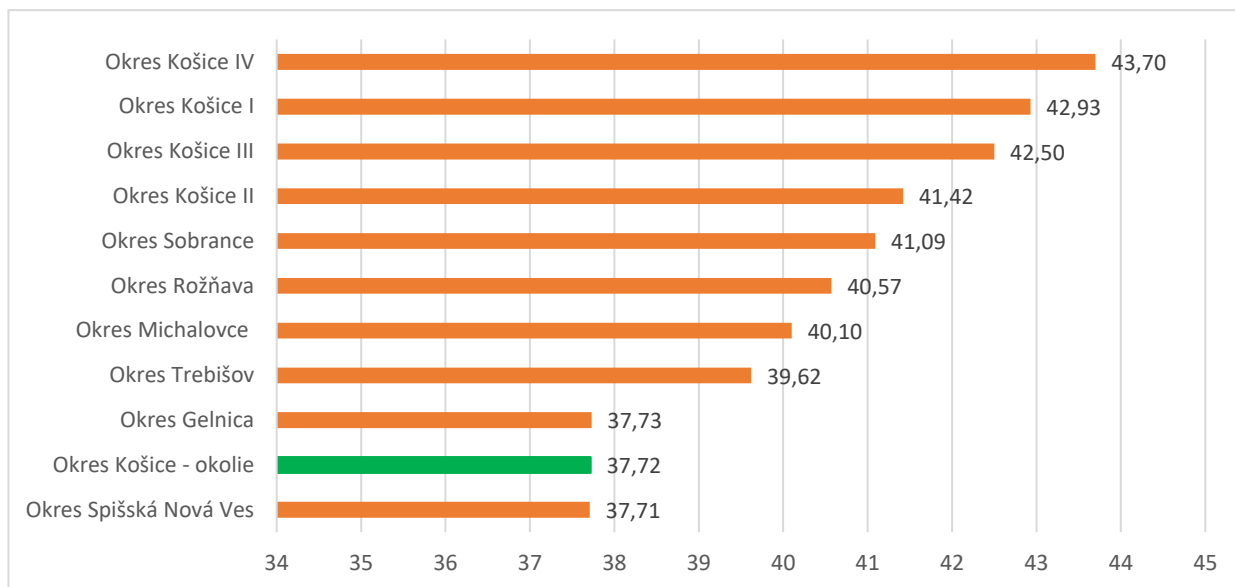

¹⁾ <https://www.scitanie.sk/obyvatelia/zakladne-vysledky/pocet-obyvatelov/SR/SK0/OK>.

²⁾ http://datacube.statistics.sk/#!/view/sk/vbd_dem/om7106rr/v_om7106rr_00_00_00_sk.

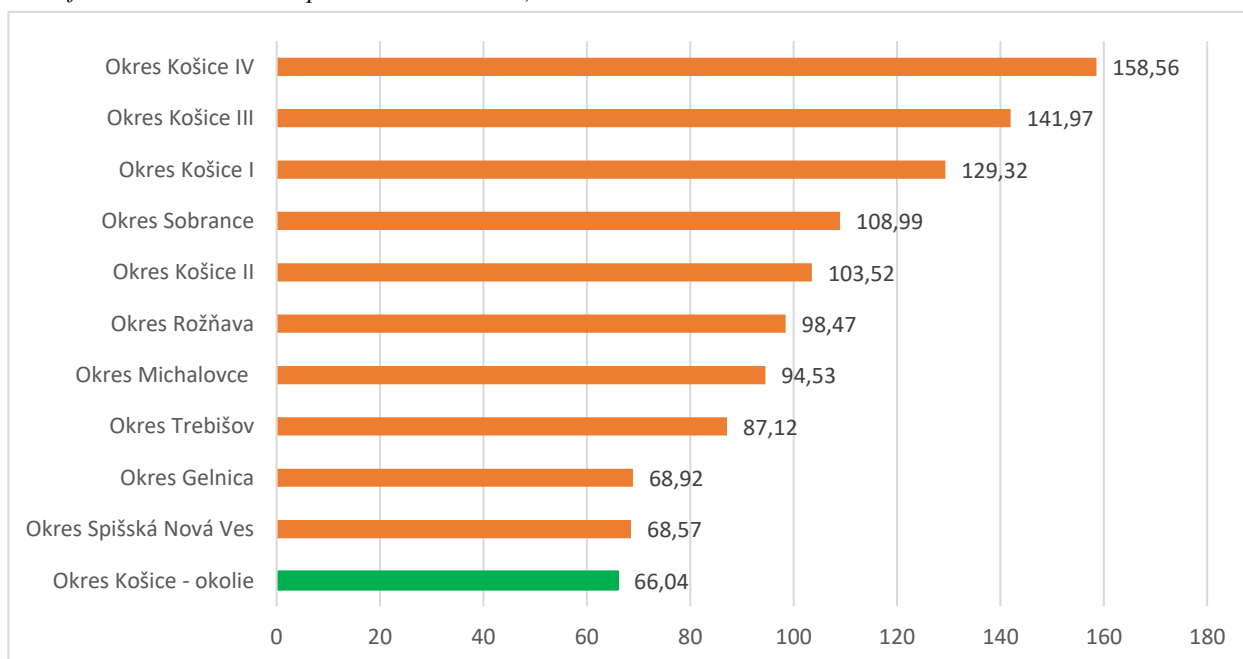
Okres má takmer najnižší priemerný vek obyvateľstva (37,72) v rámci okresov KSK.

Graf č. 3: Priemerný vek obyvateľa podľa okresov KSK³⁾

Priemerný vek v tomto okrese je 37,7 roka, pričom priemerný vek na Slovensku je 40,4 roka. Aj keď sa hodnota indexu starnutia dlhodobo zvyšuje, index starnutia v okrese Košice-okolie je spomedzi okresov KSK najnižší.

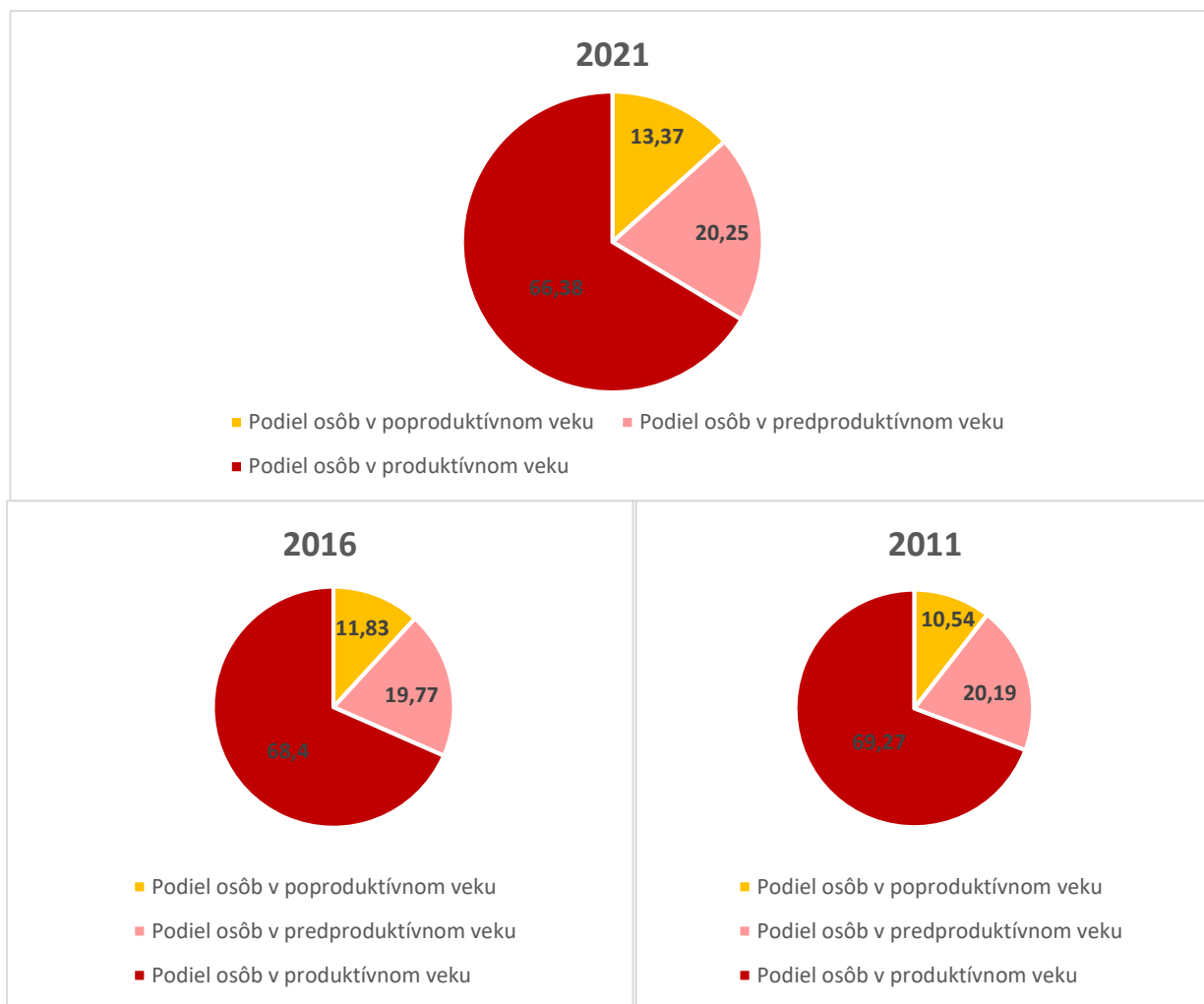
Graf č. 4: Index starnutia podľa okresov KSK⁴⁾

³⁾ http://datacube.statistics.sk/#!/view/sk/vbd_dem/om7105rr/v_om7105rr_00_00_00_sk.

⁴⁾ http://datacube.statistics.sk/#!/view/sk/vbd_dem/om7105rr/v_om7105rr_00_00_00_sk.

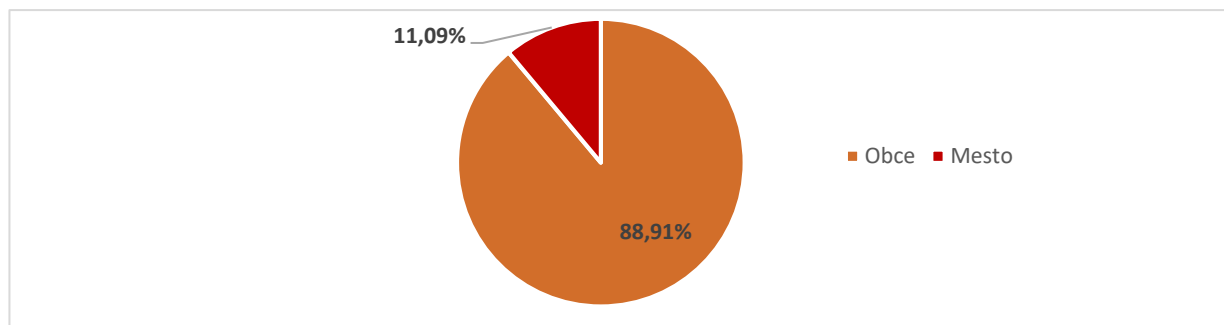
Graf č. 5: Vekové zloženie obyvateľstva okresu Košice-okolie v rozmedzí 5 rokov⁵⁾

V okrese Košice-okolie sú dve mestá (Medzev a Moldava nad Bodvou) a 112 obcí. Poloha a dostupnosť územia v rámci východného Slovenska je špecifická vzhľadom k tvaru okresu, a taktiež absencii okresného mesta.

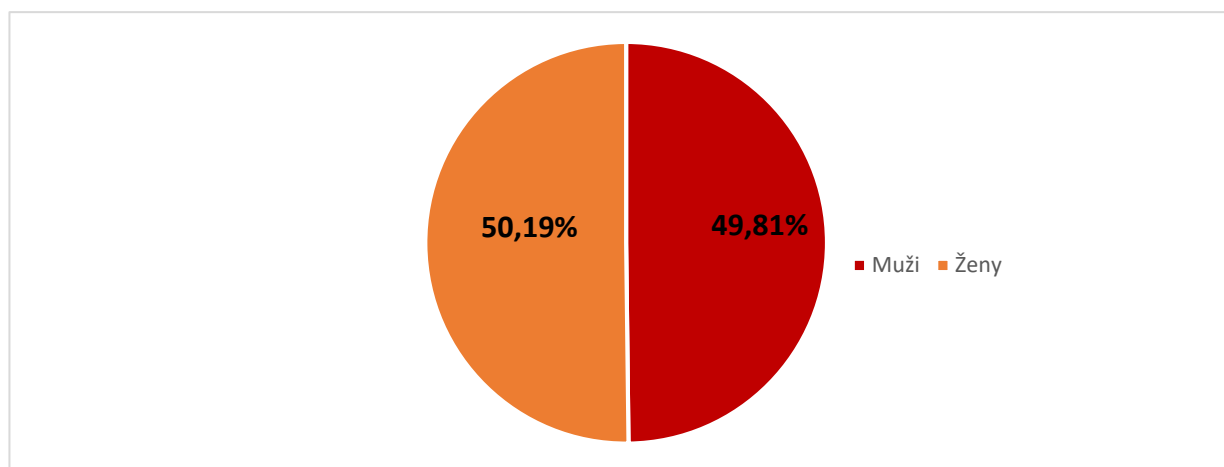
⁵⁾ http://datacube.statistics.sk/#!/view/sk/vbd_dem/om7005rr/v_om7005rr_00_00_00_sk.

Graf č. 6: Percentuálne vyjadrenie obyvateľov žijúcich v mestách a obciach v okrese Košice-okolie⁶⁾

V obciach okresu Košice-okolie žije 88,91 % obyvateľov z celkového počtu obyvateľov žijúcich v okrese. V osídleniach mestského typu žije 11,09 % obyvateľov. Celkovo žije v okrese 64 413 (50,19 %) žien a 63 933 (49,81 %) mužov.

Graf č. 7: Percentuálne zastúpenie žien a mužov v okrese Košice-okolie⁷⁾

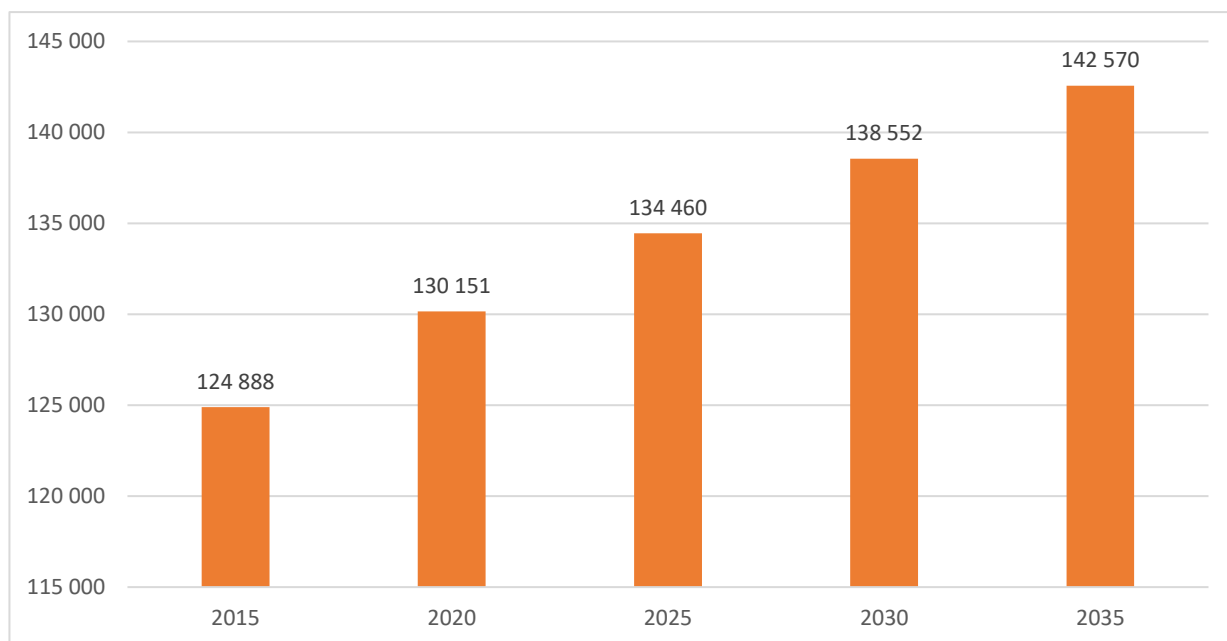

V porovnaní s hustotou obyvateľstva KSK (118,71 obyvateľov/km²) má okres Košice-okolie nižšiu hustotu obyvateľstva (82,55 obyvateľov/km²), na čom má podiel aj samotná veľkosť a rozloha okresu, ako aj veľkostná štruktúra obcí. Túto hodnotu je možné považovať za nižšiu aj vzhľadom na priemer za SR (111,33 obyvateľov/km²).

Podľa prognóz vývoja stavu obyvateľstva do roku 2035 je predpokladaný nárast počtu obyvateľov na hodnotu 142 570 obyvateľov v porovnaní s počtom obyvateľov 130 151 v roku 2020.

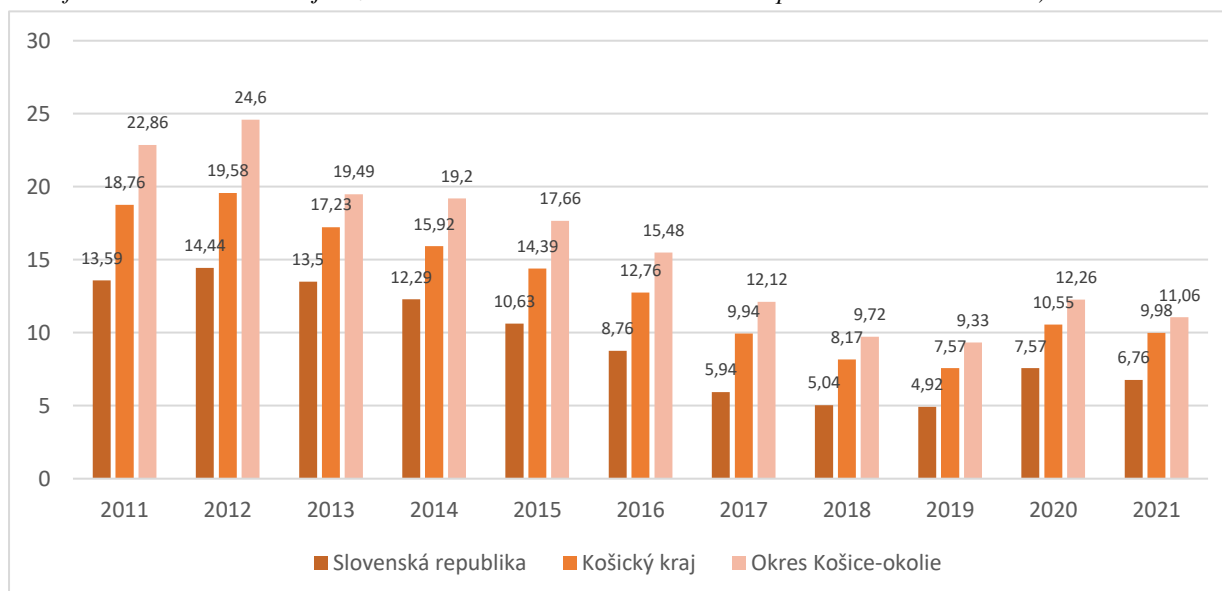
⁶⁾ http://datacube.statistics.sk#!/view/sk/vbd_dem/om7101rr/v_om7101rr_00_00_00_sk.

⁷⁾ http://datacube.statistics.sk#!/view/sk/vbd_dem/om7102rr/v_om7102rr_00_00_00_sk.

Graf č. 8: Prognóza vývoja stavu obyvateľstva v okrese Košice-okolie⁸⁾

1.2. Nezamestnanosť

Miera evidovanej nezamestnanosti v okrese Košice-okolie bola k 31.12.2021 na úrovni 11,06 %. Okres má štvrtú najvyššiu mieru evidovanej nezamestnanosti v rámci KSK, a to aj napriek tomu, že disponibilný počet UoZ klesol ku koncu roka 2021 na hodnotu 6770, čo bola v sledovanom období pred začiatkom pandémie COVID-19 tretia najnižšia hodnota za obdobie posledných 10 rokov. Miera evidovanej nezamestnanosti v okrese Košice-okolie je však dlhodobo nad slovenským priemerom.

Graf č. 9: Miera evidovanej nezamestnanosti v okrese Košice-okolie v porovnaní so SR a KSK⁹⁾

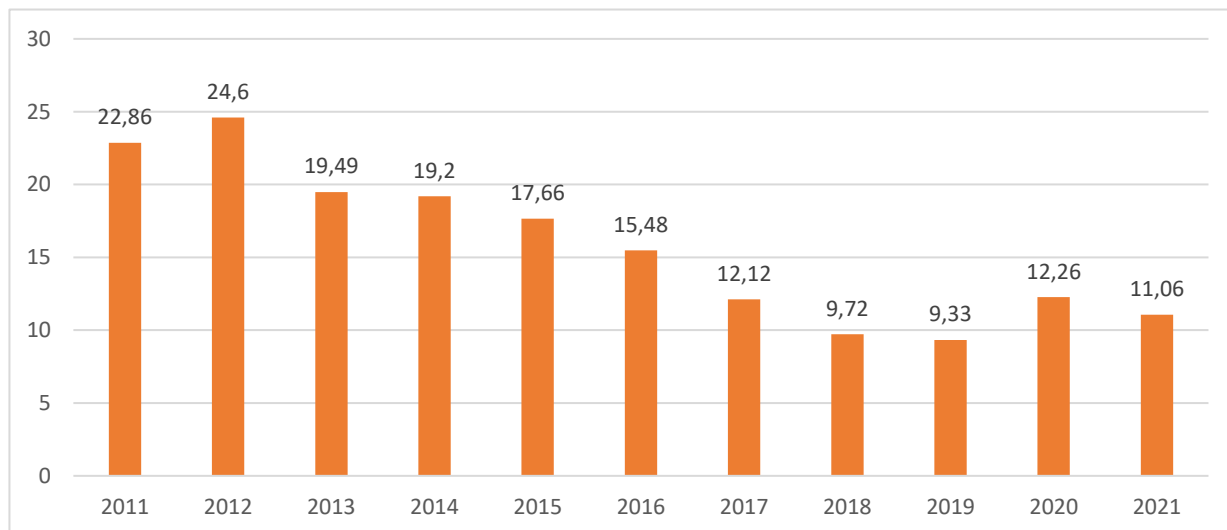
Špecificky za obdobie realizácie Akčného plánu NRO Košice-okolie (2016-2019) zaznamenávame pokles miery evidovanej nezamestnanosti o 6,15 p. b., čo prevyšuje krajský

⁸⁾ http://www.infostat.sk/vdc/pdf/Prognoza_okresy_SR_2035.pdf.

⁹⁾ http://datacube.statistics.sk/#!/view/sk/VBD_SK_WIN/pr3108rr/v_pr3108rr_00_00_00_sk.

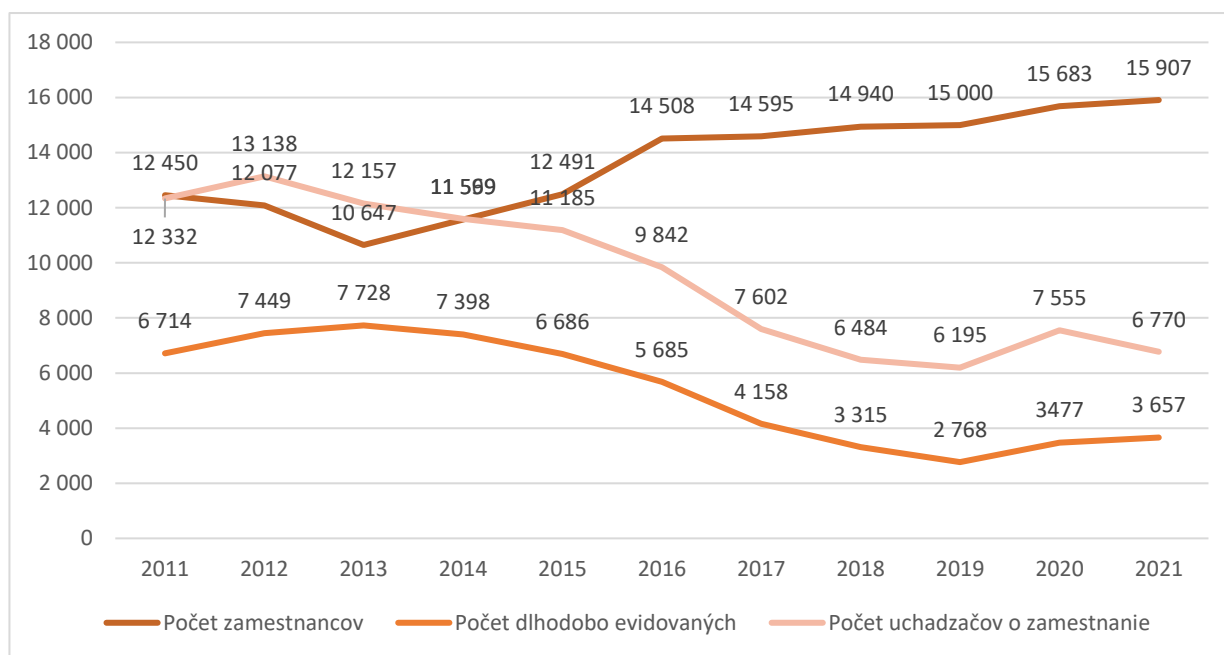
(2,21 p. b.) aj celoslovenský priemer (1,19 p. b.). Najnižšiu hodnotu za sledované obdobie dosahuje miera evidovanej nezamestnanosti v roku 2019. Výraznejší pokles bol dosiahnutý medzi rokmi 2014 a 2019 (9,87 p. b.). V rozmedzí rokov 2019 a 2021 však opätovne zaznamenávame v okrese Košice-okolie vyšší nárast nezamestnanosti (1,73 p. b.).

Graf č. 10: Miera evidovanej nezamestnanosti v okrese Košice-okolie¹⁰⁾

¹⁰⁾ http://datacube.statistics.sk/#!/view/sk/VBD_SK_WIN/pr3108rr/v_pr3108rr_00_00_00_sk.

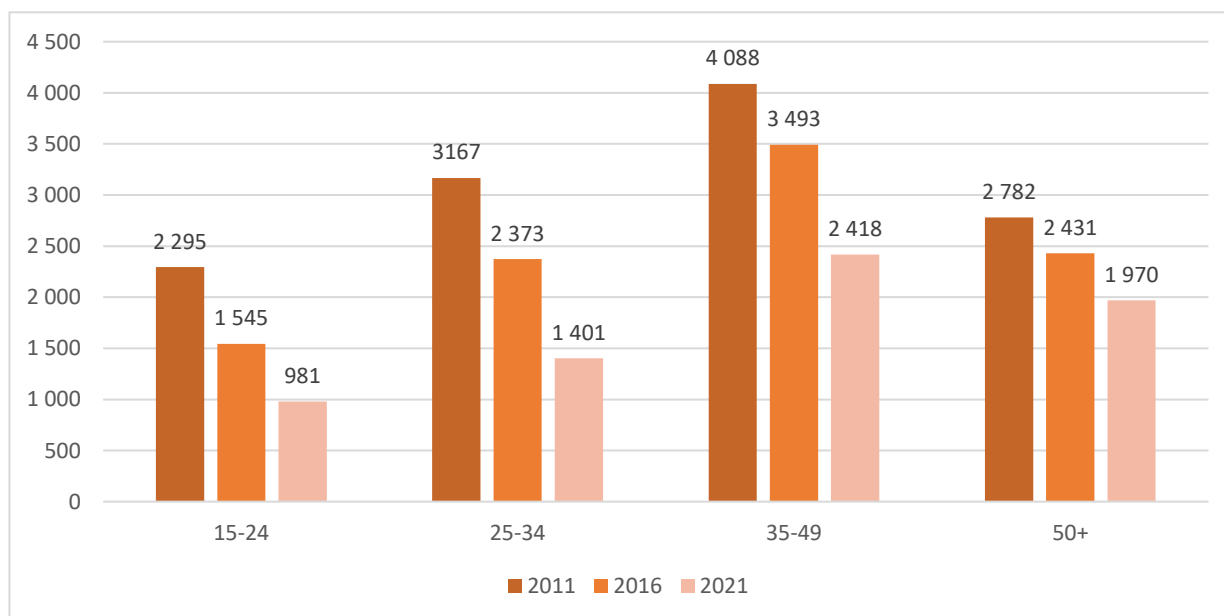
Graf č. 11: Počet zamestnancov, UoZ a dlhodobo nezamestnaných UoZ v okrese Košice-okolie¹¹⁾

Z hľadiska vekovej štruktúry UoZ dominujú UoZ vo veku od 35 do 49 rokov, ktorých počet je 2418, a ktorí tvoria 35,7 % z celkového počtu UoZ.

Špecificky v okrese Košice-okolie sa v období rokov 2011-2021 stretávame s výrazným nárastom počtu UoZ vo veku nad 50 rokov, ktorý v súčasnosti dosahuje 1970 osôb, čo je 29,1 % z celkového počtu UoZ, čím v roku 2021 prevýšil krajský aj celoslovenský priemer.

Graf č. 12: Počet UoZ podľa veku v okrese Košice-okolie¹²⁾

¹¹⁾ http://datacube.statistics.sk#!/view/sk/VBD_SK_WIN/pr3113rr/v_pr3113rr_00_00_00_sk
http://datacube.statistics.sk#!/view/sk/vbd_sk_win2/pr3806rr/v_pr3806rr_00_00_00_sk
http://datacube.statistics.sk#!/view/sk/vbd_sk_win2/pr3807rr/v_pr3807rr_00_00_00_sk

¹²⁾ http://datacube.statistics.sk#!/view/sk/vbd_sk_win2/pr3807rr/v_pr3807rr_00_00_00_sk

1.3. Vzdelávanie

Vzdelávanie v okrese je zabezpečené rozsiahlou sieťou predprimárneho a primárneho školstva. V okrese je 85 MŠ, 62 ZŠ a 3 špeciálne ZŠ. V Moldave nad Bodvou pôsobia tri stredné školy, z toho dve gymnáziá a jedna stredná odborná škola so štvorročnými študijnými odbormi: škola podnikania, technika a prevádzka dopravy, mechanizácia pôdohospodárstva, agromechatronik a trojročnými učebnými odbormi: pekáč a cukráč. V obci Ždaňa sa nachádza jedna špeciálna stredná škola. Stredná odborná škola technická v Košiciach pôsobí v okrese prostredníctvom siedmich alokovaných pracovísk, konkrétne v obciach Bidovce, Čaňa, Družstevná pri Hornáde, Kecerovce, Nová Polhora, Slanec a Veľká Ida.

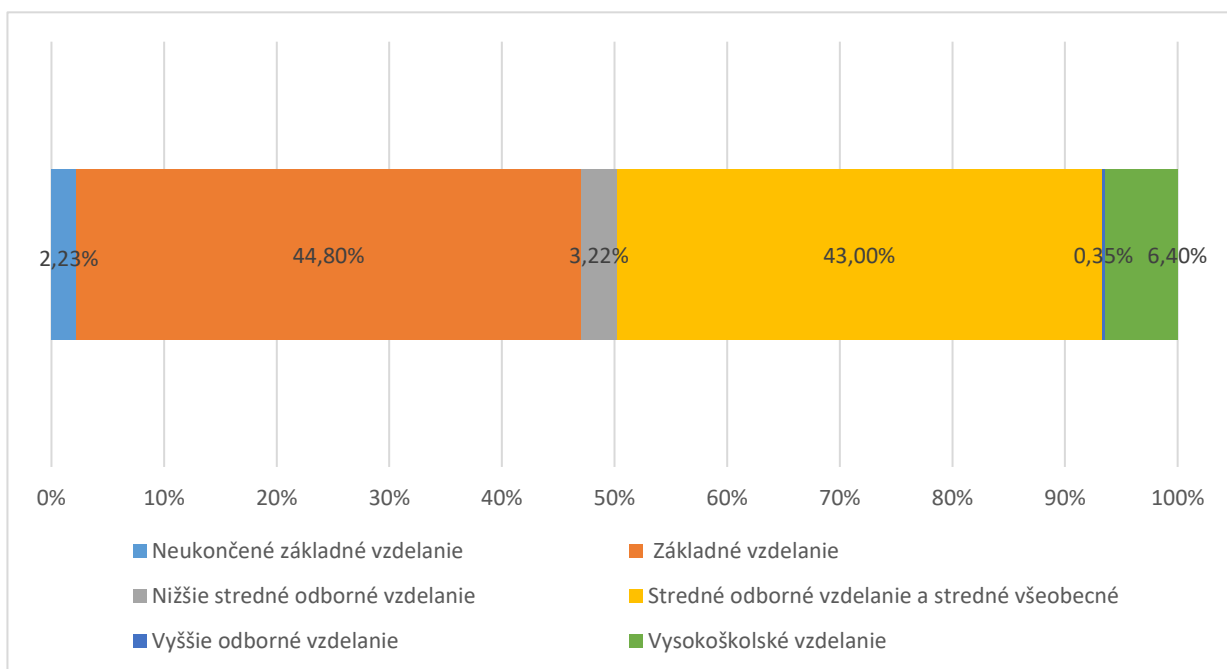
Významným problémom v oblasti vzdelávania je taktiež problematika vzdelávania detí z MRK. Úroveň vzdelania obyvateľov MRK je veľmi nízka. Problémom nízkej vzdelanostnej úrovne v okrese je demotivácia rómskych žiakov ukončiť odborné vzdelávanie po dovŕšení veku povinnej školskej dochádzky a absencia ponuky pre nekvalifikovanú pracovnú silu v oblasti tréningových aktivít. Práve tento problém si vyžaduje podporu inklúzie vo vzdelávaní a skvalitnení výučby prostredníctvom odborných pedagogických asistentov, čím by sa zabezpečil rovnaký prístup ku kvalitnému vzdelávaniu a zlepšenie výsledkov či kompetencií žiakov z MRK.

V rámci každoročne organizovaného celoslovenského testovania piatakov v predmetoch matematika a slovenský jazyk a literatúra na reprezentatívnej vzorke žiakov sa v roku 2022 okres Košice-okolie umiestnil na ôsmom mieste odspodu celoslovenského rebríčka.

V rámci vzdelanostnej štruktúry obyvateľstva okresu Košice-okolie dominujú obyvatelia s úplným stredným vzdelaním s maturitou v podiele 34,92 % a obyvatelia so základným vzdelaním tvoria 19,17 %.

Najväčší podiel UoZ z celkového počtu UoZ tvorí skupina obyvateľov s ukončeným základným vzdelaním - 3030 UoZ, čo predstavuje 44,76 %. Významný je aj podiel UoZ s ukončeným stredným odborným vzdelaním – 2914 čo je 43 %.

Graf č. 13: Štruktúra UoZ podľa dosiahnutého vzdelania v okrese Košice-okolie (priemerné hodnoty za rok 2021)¹³⁾

¹³⁾ https://www.upsvr.gov.sk/statistiky/nezamestnanost-mesacne-statistiky/2020.html?page_id=1153450.

1.4. Podnikateľské prostredie

Na konci roka 2021 pôsobilo na území okresu Košice-okolie 2765 podnikov, čo predstavuje 10,19 % z celkového počtu podnikov evidovaných v KSK. Z hľadiska počtu zamestnancov bolo 1622 podnikov zamestnávateľmi do 49 zamestnancov a 14 podnikov zamestnávajúcich od 50 do 249 zamestnancov. V okrese sa nachádza 6 veľkých podnikov s počtom zamestnancov nad 250.

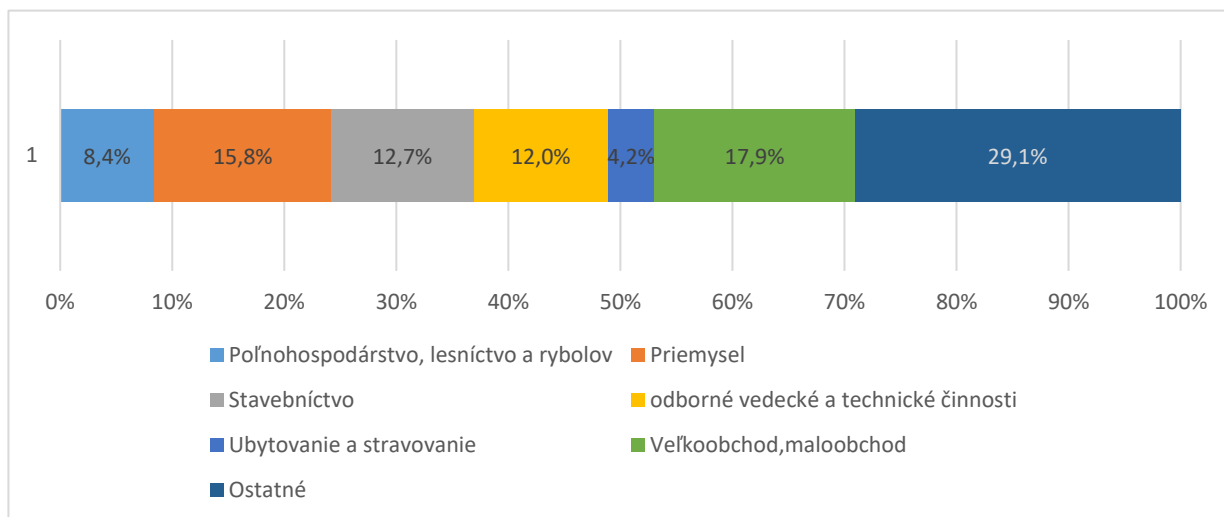
Tabuľka č. 1: Podniky podľa počtu zamestnancov v okrese Košice-okolie¹⁴⁾

Podniky podľa počtu zamestnancov v okrese Košice-okolie v roku 2021	
počet zamestnancov	počet podnikov
0 - 49	1622
50 - 249	14
250 a viac	6
nezistené	1123

Z hľadiska predmetu podnikania dominuje v štruktúre podnikateľského sektora veľkoobchod a maloobchod. Spolu 494 subjektov s činnosťou v oblasti veľkoobchod a maloobchod tvorí 17,9 %, 436 subjektov s činnosťou v oblasti priemyselnej výroby tvorí 15,8 %, 352 subjektov s činnosťou v oblasti stavebníctva tvorí 12,7 % a 331 subjektov v činnosti odborné vedecké a technické činnosti tvorí 12 %.

Z rozdelenia podnikov v okrese podľa veľkosti vyplýva, že na tomto území pôsobí najviac podnikov s počtom zamestnancov menej ako 50, čím sa radia medzi malé podniky. Snahou Plánu rozvoja NRO Košice-okolie je podporiť fungovanie a tvorbu nových pracovných miest práve pri tomto type podnikov a podporiť tak lokálnu zamestnanosť miestneho obyvateľstva.

Graf č. 14: Štruktúra podnikov podľa ekonomických činností na základe štatistickej klasifikácie ekonomických činností v okrese Košice-okolie (hodnoty za rok 2021)¹⁵⁾

Ako už bolo uvedené, celková výmera územia okresu je 1534,6 km². Poľnohospodárska pôda zaberá 750,5 km², čo tvorí viac ako 48 % z celkovej výmery. Najväčší podiel poľnohospodárskej pôdy tvorí orná pôda, ktorá je zastúpená 72 % podielom (544,3 km²) z celkovej výmery poľnohospodárskej

¹⁴⁾ http://datacube.statistics.sk/#!/view/sk/VBD_SK_WIN/og3009rr/v_og3009rr_00_00_00_sk.

¹⁵⁾ http://datacube.statistics.sk/#!/view/sk/VBD_SK_WIN/og3003rr/v_og3003rr_00_00_00_sk.

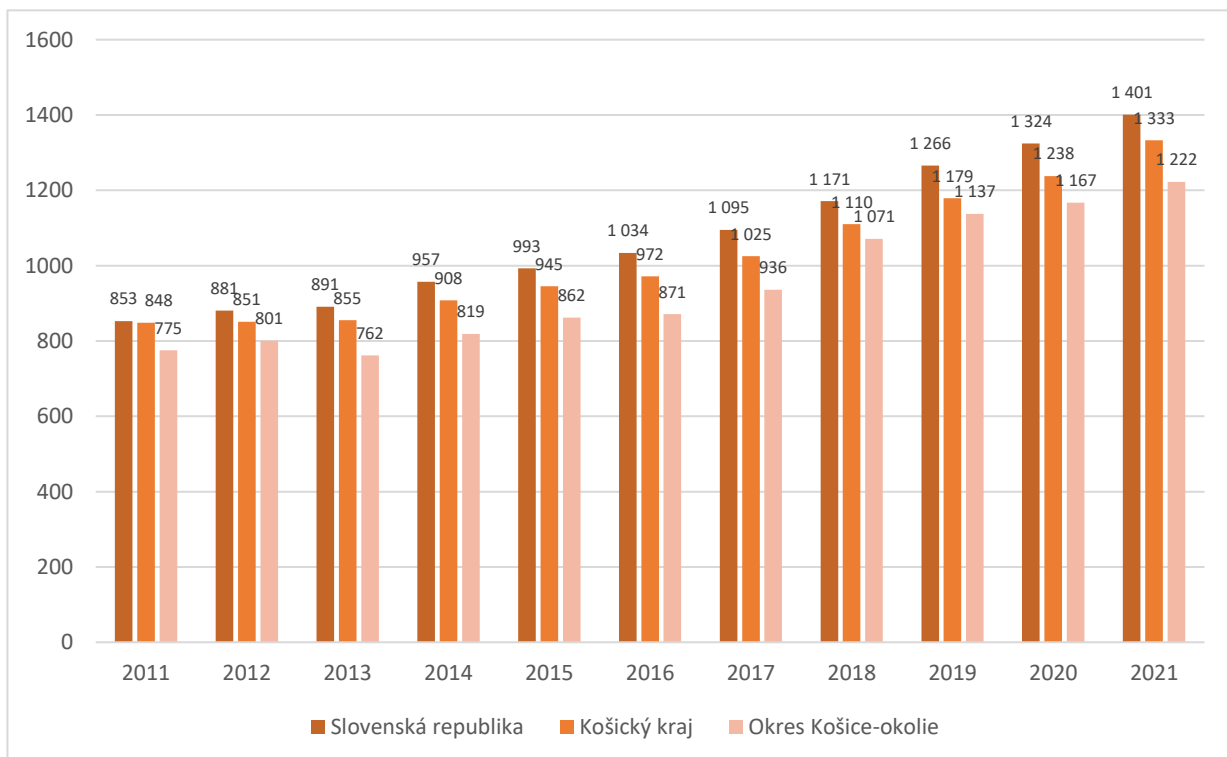
pôdy. Do pôdneho fondu okresu patrí 784,1 km² nepoľnohospodárskej pôdy, čo tvorí viac ako 51 % celkovej výmery územia. V rámci nepoľnohospodárskej pôdy tvoria prevažnú časť lesné pozemky (83 % - 655,5 km²), 26,3 km² nepoľnohospodárskej pôdy zaberá vodná plocha.

V poľnohospodárstve dominuje rastlinná výroba zameraná predovšetkým na pestovanie obilnín (pšenica, jačmeň), olejnín (repka olejná, slnečnica) a strukovín (sója, fazuľa, kukurica). Taktiež je rozšírené pestovanie zeleniny, a to predovšetkým malými producentmi. V okrese sa nachádza významná ovocná škôlka s maloobchodnou predajňou v obci Dvorníky Včeláre. Živočišna výroba sa sústreďuje predovšetkým na chov hovädzieho dobytku, ošípaných a hydiny.

Významní zamestnávateľia v okrese sú sústredení predovšetkým v priemyselných parkoch v Kechneci, Veľkej Ide, Moldave nad Bodvou, Medzeve, Turni nad Bodvou a Čani. Očakávaným veľkým prínosom pre okres Košice-okolie by mal byť aj pripravovaný priemyselný park Valaliky. Strategický priemyselný park má schválený štatút významnej investície, ktorý bol prijatý uznesením vlády SR č. 792 z 22. decembra 2021. Prínos v zamestnanosti predstavuje v regióne východného Slovenska 4000 až 5000 pracovných miest. Výstavbou priemyselného parku Valaliky sa rozšíri aj cestná a železničná dopravná infraštruktúra.

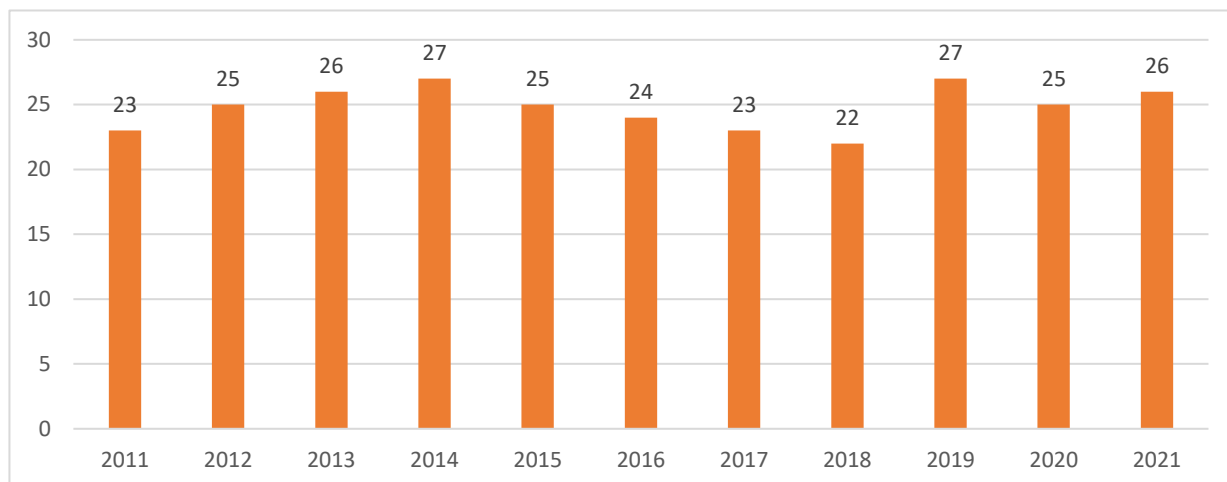
Priemerná nominálna mzda zamestnancov v okrese bola v roku 2020 na úrovni 1167 €, pričom celoslovenský priemer je vyšší o 157 €. Priemerná nominálna mzda v okrese Košice-okolie je na úrovni 88,14 % z celoslovenského priemeru.

Graf č. 15: Priemerná nominálna mesačná mzda zamestnanca v okrese Košice-okolie¹⁶⁾

V okrese Košice-okolie evidujeme v roku 2021 26 priemyselných závodov.

¹⁶⁾ http://datacube.statistics.sk/#!/view/sk/VBD_SK_WIN/np3110rr/v_np3110rr_00_00_00_sk.

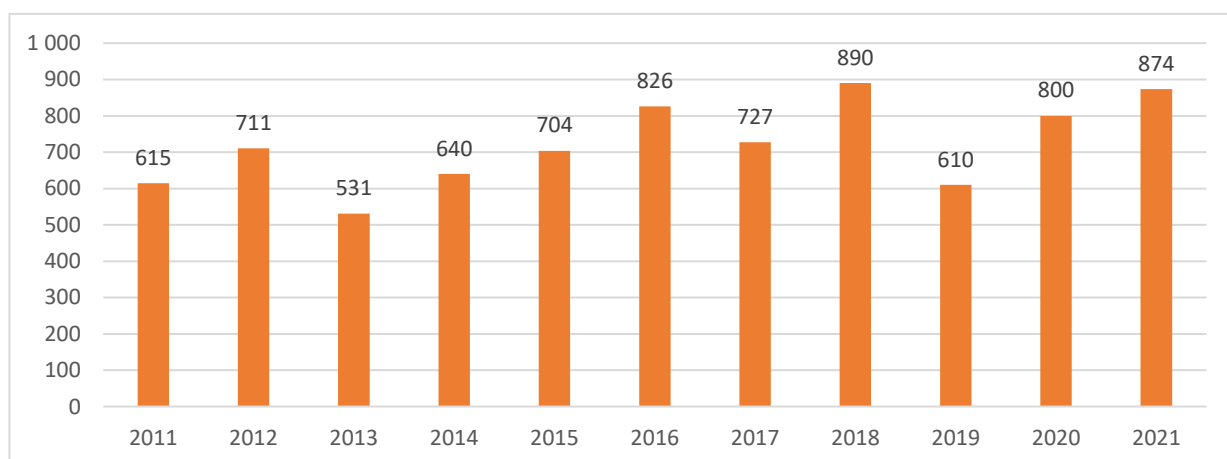
Graf č.16: Počet priemyselných závodov v okrese Košice-okolie¹⁷⁾

1.5. Migrácia

Veľký význam v okrese zohráva pracovná migrácia. Viac ako 35 % ekonomicky aktívneho obyvateľstva z okresu Košice-okolie odchádzalo do zamestnania do iných okresov SR, hlavne do krajského mesta Košice (takmer 100 %). V zahraničí pracovali iba 3 % odchádzajúceho ekonomicky aktívneho obyvateľstva. Významnú úlohu zohrávajú košické oceliarne U. S. Steel Košice, ktoré zamestnávajú značnú časť obyvateľstva z okresu Košice-okolie, ale aj z iných okolitých okresov.

Zamestnanosť vo verejnej správe a v pôdohospodárstve je výrazne vyššia ako je slovenský a krajský priemer, čo je do istej miery dané aj skreslením kvôli vysokej migrácii obyvateľov do zamestnania, hlavne do košických okresov (najmä do odvetví priemyslu, obchodu, vzdelávania a zdravotníctva). Nižšia zamestnanosť v zdravotníctve je daná obsluhou územia okresu Košice-okolie zdravotníckymi zariadeniami v krajskom meste Košice.

Migrácia do okresu zaznamenáva z dlhodobého hľadiska pozitívny trend. Mimo hraníc okresu sa sťahuje každoročne menší počet ľudí, než do okresu prichádza. Tento trend celkovo kopíruje situáciu v KSK.

Graf č. 17: Migračné saldo v okrese Košice-okolie¹⁸⁾

¹⁷⁾ http://datacube.statistics.sk/#!/view/sk/VBD_SK_WIN/pm3002rr/v_pm3002rr_00_00_00_sk.

¹⁸⁾ http://datacube.statistics.sk/#!/view/sk/VBD_DEM/om7106rr/v_om7106rr_00_00_00_sk.

1.6. Dopravná infraštruktúra

V okrese je vybudovaných 96,80 km ciest I. triedy a 391,76 km ciest II. triedy. Úroveň cestnej infraštruktúry je v jednotlivých častiach regiónu odlišná. Severozápadná časť okresu má technický stav ciest vo výraznej miere v horšom stave než juhovýchodná časť okresu. Stavebno-technický stav mostov v okrese Košice-okolie je v prevažnej miere dobrý. Zo 179 mostov v okrese je vo veľmi zlom až havarijnom stave iba 8 mostov. Okresom prechádza úsek diaľnice D1 s dĺžkou 4 km spájajúci mestá Košice a Prešov. Na území okresu Košice-okolie sa nachádza časť rýchlostnej komunikácie R4 spájajúca krajské mesto Košice so štátnou hranicou Maďarska pri obci Milhost' s napojením na diaľničnú sieť Maďarska smerom na Budapešť. Táto časť má dĺžku 14,1 km a do užívania bola v plnom profile odovzdaná v novembri 2013. Rýchlostná cesta R4 je súčasťou medzinárodného cestného koridoru medzi poľským Rzeszówom prechádzajúca cez Prešov, Miskolc a Debrecen v Maďarsku a rumunskou Oradeou.

Dobre rozvinutá je železničná infraštruktúra na trati Košice – Bratislava, Košice – Zvolen, Košice – Prešov, Košice – Čierna nad Tisou a Košice – Miskolc, zároveň cez územie prechádza širokorozchodná trať z Ukrajiny do Košíc.

Medzinárodné letisko v Košiciach vykazovalo v období pred pandémiou k 30. júnu 2017 kapacitu prepravených osôb 187 125 cestujúcich. K 30. júnu 2018 to bol počet 213 712 cestujúcich, čo činilo nárast o 14,2 % za rok. Letisko ponúka letecké spojenie s mestami Bratislava, Viedeň, Praha, Varšava, Kolín nad Rýnom, Londýn, Doncaster, Istanbul a Tel Aviv. V súčasnosti na letisku prevádzkuje lety 6 leteckých spoločností, a to konkrétne Austrian Airlines, Czech Airlines, Smart Wings, Turkish Airlines, WizzAir a LOT Polish Airlines.

Ku koncu roka 2021 bolo na území tohto okresu evidovaných cca 371 km vyznačených cykloturistických trás. Ide o trasy, ktoré majú hlavne turistický charakter a sú vedené vo väčšine prípadov po účelových komunikáciách (lesné a poľné cesty), obslužných komunikáciách, miestnych komunikáciách, štátnych cestách a čiastočne po segregovaných cyklistických komunikáciách (katastre obcí Trstené pri Hornáde, Čaňa a Ždaňa). S cieľom zrealizovať prepojenie najzaujímavejších turistických oblastí na území KSK, KSK pripravil návrh tzv. kostrovej siete cyklistických komunikácií KSK, ktorý po jej ukončení vytvorí regionálnu sieť cyklotrás v dĺžke 529 km. Návrh siete prepojil existujúcu cykloturistickú infraštruktúru a plánované trasy do ucelenej siete, ktorá bude tvorená 7 diaľkovými cyklistickými vetvami. V rámci okresu Košice-okolie bude riešená trasa EuroVelo11 a časť Abovskej, Hornádskej a Tokajskej vetvy. Okresu Košice-okolie sa týka predovšetkým medzinárodná cyklotrasa EuroVelo 11, ktorá predstavuje hlavnú os kostrovej siete. Táto trasa vytvorí nielen jedinečný nástroj na rozvoj CR na území kraja, ale aj nástroj soft mobility v okrese Košice-okolie s prepojením na mesto Košice, a zároveň vytvorí cyklistické prepojenie do Prešovského kraja a mesta Prešov. Aktuálny stav a pripravované projekty však neriešia problematiku cestnej dopravy, ktorej výsledkom by mohla byť výstavba cyklociest ako forma náhrady cestnej dopravy pre dotknuté obyvateľstvo.

Tabuľka č. 2: Stav ciest v okrese Košice-okolie podľa triedy cesty¹⁹⁾

Trieda cesty	Dĺžka ciest (km)	Veľmi dobrý VD (km)	Dobrý D (km)	Vyhovujúci V (km)	Nevyhovujúci NV (km)	Havarijný H (km)	V nevyh. alebo havarij. stave (km)	V nevyh. alebo havarij. stave (%)
I.	96,80	11,49	18,92	45,34	19,75	1,30	21,05	21,70 %
II.	391,76	73,71	82,70	103,72	115,87	15,76	131,63	33,60 %
Spolu	488,56	85,20	101,62	149,06	135,62	17,06	152,68	55,30 %

1.7. Cestovný ruch

Členitosť a rôznorodosť terénu spolu s unikátnou faunou a flórou, kultúrno-historickými pamiatkami a vodnými plochami vytvárajú dobré predpoklady pre rozvoj CR, turistiky a rekreácie. Vo východnej časti okresu sa nachádza národná prírodná pamiatka Herliansky gejzír situovaný v Slanských vrchoch - vulkanických vrchoch s ukončenou sopečnou činnosťou, ktorý sa aktivizoval umelým vrtom. V okrese sa nachádza 97 turistických trás s celkovou dĺžkou 882 km. Okolie Herlian poskytuje priestor pre rozvoj pešej turistiky na Rankovských skalách, ako i možnosť rozvoja rekreačných aktivít vo Vyšnej Kamenici. Pre motoristov je zaujímavý Dargovský priesmyk.

Prírodné bohatstvo s hlbokými lesmi a poľovníckymi revírmi ponúkajú Slanské vrchy - sopečné pohorie v Matransko-slanskej oblasti východného Slovenska. Na území obce Slanec sa vypínajú zrúcaniny feudálneho hradu. V blízkosti sa nachádza Rekreačné stredisko Izra, ktoré vzniklo pri horskom jazierku Izra obkoleseného lesmi. Stredisko ponúka možnosť kúpania, člňkovania na loďkách, rybárčenia a zberu húb a lesných plodov. K najväčšej vodnej ploche v okrese patrí Ružinska priehrada, ktorá je vyhľadávaným miestom rekreácie a aktívneho oddychu pri vode, a taktiež prímestská Bukovecká umelá vodná nádrž prístupná pre verejnosť a na rekreačné účely.

V severnej časti okresu dominuje Kojšova hoľa, ktorá je súčasťou Slovenského Rudohoria. Na svahoch vrchov sú upravené lyžiarske trate vhodné predovšetkým na zjazdové a bežecké lyžovanie. Najhodnotnejšou kultúrnou pamiatkou je kláštorň komplex v Jasove z 12. storočia, ktorý sa zaradzuje medzi neskorobarokové stavby a patrí k národným kultúrnym pamiatkam. Súčasťou komplexu je aj baroková knižnica. V severozápadnej časti okresu sa nachádzajú liečebné kúpele Štós situované v prostredí ihličnatých a listnatých lesov. Liečivé klíma slúži k liečbe dýchacích ciest, ktorá je umocnená speleoterapiou v neďalekej Jasovskej jaskyni.

Západnej časti okresu dominuje chránená prírodná oblasť Zádielska dolina, ktorá svojimi prírodnými hodnotami, subalpínskou kvetenou, patrí medzi najkrajšie kúty Slovenského krasu. V obci Budimír sa nachádza architektonicky významný objekt Budimírskeho kaštieľa predstavujúci klasickú tereziánsku stavbu z 18. storočia, ktorá je v súčasnosti pod správou Slovenského technického múzea v Košiciach. Vo výstavných priestoroch sa striedajú rozmanité výstavy zamerané na dejiny techniky, históriu, umenie či zberateľstvo.

Z celkového počtu návštevníkov v kraji tvorili v roku 2021 návštevníci v okrese Košice-okolie len 7,18 %. V okrese sa nachádza 39 ubytovacích zariadení s celkovou kapacitou lôžok 1521. Počet návštevníkov v týchto zariadeniach bol v roku 2021 v absolútnych číslach 14 292 osôb.

Z hľadiska kapacít a výkonov ubytovacích zariadení možno konštatovať, že vzhľadom na veľkosť

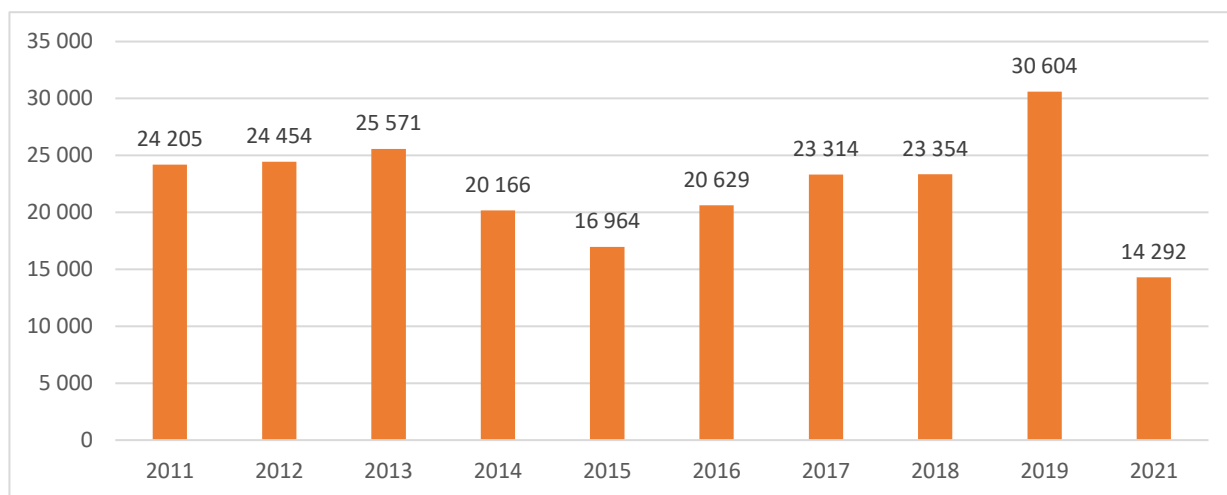
¹⁹⁾ https://www.cdb.sk/files/documents/cestna-databanka/infolisty-k_mapam/tv.pdf.

okresu Košice-okolie je CR v porovnaní s ostatnými okresmi rozvinutý veľmi slabo. Podiel ubytovacích zariadení v okrese na celkových výkonoch kraja je len 9,56 %.

Návštevnosť začala postupne rásť od roku 2015, no v roku 2021 sa aj vplyvom pandémie COVID-19 prepadla na najnižšiu hodnotu za posledných 10 rokov.

V okrese sú vytvorené všetky predpoklady k úspešnému rozvoju CR. Región má možnosť stať sa obľúbeným miestom pre výlety. K tomu však musia byť vytvorené vhodné podmienky, ktorých základom je dobudovaná infraštruktúra, ako aj propagácia a informovanosť.

Graf č. 18: Podiel návštevníkov ubytovacích zariadení v okrese Košice-okolie na počte v KSK²⁰⁾

Podľa vyššie uvedeného grafu je zjavné, že v roku 2021 došlo k rapídному poklesu počtu návštevníkov v okrese, a to aj v dôsledku pandémie. Z uvedeného dôvodu je nevyhnutné venovať sa znovuoživeniu CR a vytváraniu komplexných služieb CR, ktoré by vytvorili predpoklady k zotrvaní v návšteve územia kraja na viacdenných pobytoch.

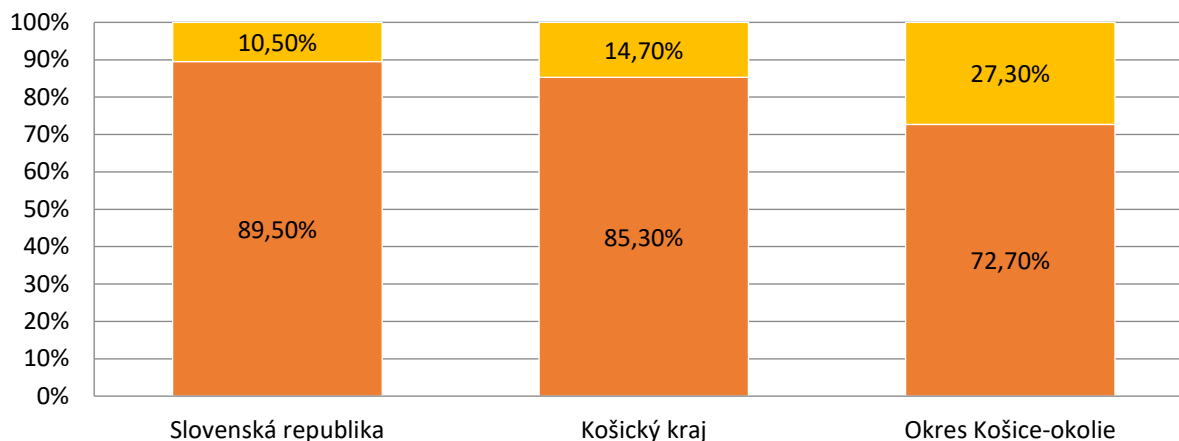
1.8. Bývanie a infraštruktúra

Domácnosti v KSK vykazujú na základe zisťovaní harmonizovaného štatistického zisťovania o príjmoch a životných podmienkach nadpriemerný podiel výdavkov na bývanie z celkových čistých výdavkov v porovnaní s priemerom za SR. Rovnako aj tu platí slovenský trend zvyšovania podielu obydlí v osobnom vlastníctve.

Vybudovaný verejný vodovod v okrese Košice-okolie malo v roku 2020 iba 72,7 % obyvateľov, čo je výrazne pod mierou pokrytia vodovodom v KSK, kde zaznamenávame až 85,3 % pripojenosť. Miera pripojenosti k vodovodu v SR je 89,5 %. Úroveň zásobovanosti v jednotlivých okresoch KSK je veľmi rozdielna.

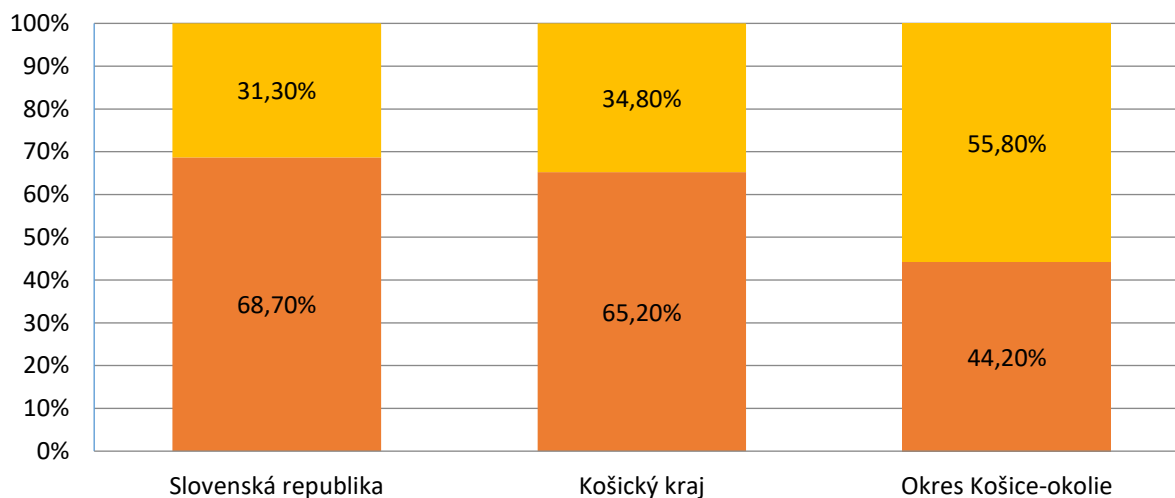
²⁰⁾ http://datacube.statistics.sk/#!/view/sk/VBD_SK_WIN/cr3002rr/v_cr3002rr_00_00_00_sk.

Graf č. 19: Podiel obyvateľov zásobovaných vodou z verejných vodovodov v okrese Košice-okolie, KSK a SR (hodnoty za rok 2020)²¹⁾

V rámci okresov KSK vykazuje okres Košice-okolie výrazne nižšiu úroveň napojenia na verejnú kanalizáciu. Na verejnú kanalizáciu s čistiarnou odpadových vôd bolo v roku 2020 pripojených 44,2 % obyvateľov okresu, čo je až o 21 p. b. menej oproti miere pripojenosti v KSK a o 24,3 p. b. menej oproti miere pripojenosti SR.

Graf č. 20: Podiel obyvateľov napojených na verejnú kanalizačnú sieť s čistiarnou odpadových vôd v okrese Košice-okolie, KSK a SR (hodnoty za rok 2020)²²⁾

1.9. Marginalizované komunity a sociálne služby

V okrese sú podľa sčítania obyvateľov domov a bytov v roku 2021 významne zastúpené 3 národnosti okrem slovenskej s 80,9 % zastúpením taktiež maďarská s 7,9 % zastúpením a rómska s 5,4 % zastúpením.

Vzhľadom na to, že väčšina Rómov v SR, ale aj v okrese Košice-okolie sa z rôznych dôvodov oficiálne hlási k iným národnostiam (slovenskej, maďarskej, českej, rusínskej), z hľadiska vyrovnania znevýhodnenia najmä MRK na trhu práce, v bývaní, vzdelávaní je vhodnejšie v rámci implementácie verejných, resp. inkluzívnych politík pracovať s „teritoriálnym“ prístupom k skúmaniu životných podmienok sociálne vylúčených Rómov, akým je práve Atlas Rómskych komunít 2019. Atlas je založený

²¹⁾ http://datacube.statistics.sk/#!/view/sk/VBD_SK_WIN/cr3001rr/v_cr3001rr_00_00_00_sk.

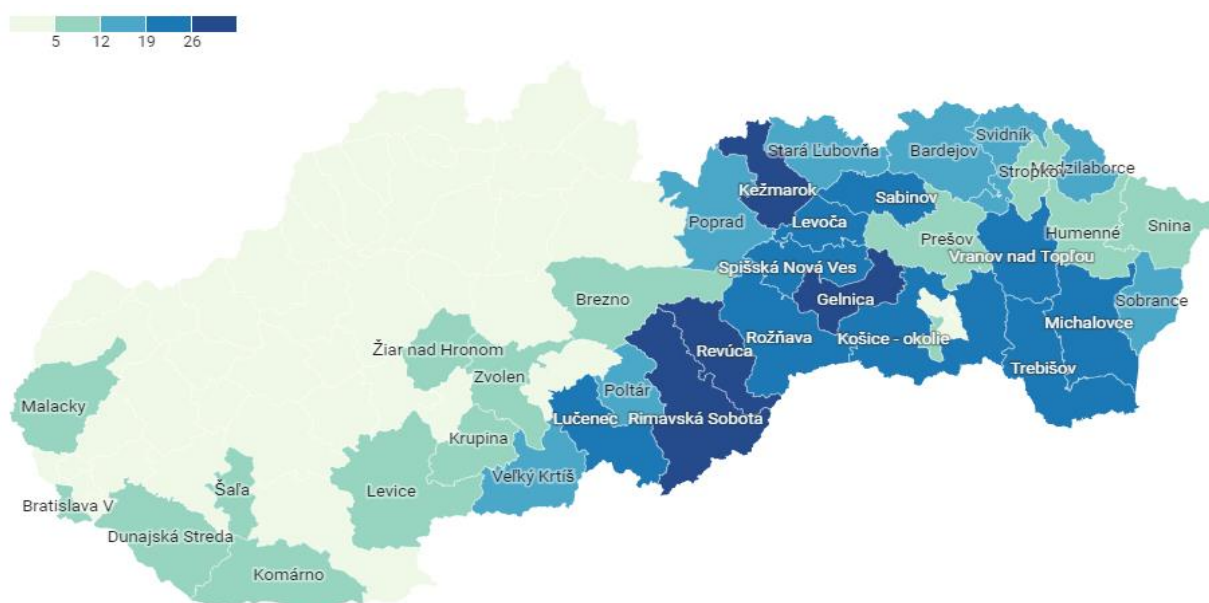
²²⁾ http://datacube.statistics.sk/#!/view/sk/VBD_SK_WIN/vh3001rr/v_vh3001rr_00_00_00_sk.

na predpoklade, že MRK žijú v určitých priestorových celkoch, enklávach, či už vo vnútri obcí, na ich okraji, alebo v osídleniach mimo obce, čo umožňuje „mapovanie“ rómskych komunít, ktoré neskúma etnickú identitu jednotlivcov, ale robí iba akýsi „inventár“ osídlení.

Veľká časť rómskej menšiny na Slovensku je mnohonásobne marginalizovaná a znevýhodnená skupina občanov SR, ktorá potrebuje ciele, dočasné vyrovnávacie opatrenia na odstránenie foriem sociálneho a ekonomického znevýhodnenia, ktorých cieľom je zabezpečiť rovnosť príležitostí v praxi.

Na základe kvalifikovaného odhadu z Atlasu rómskych komunít 2019 je rómske obyvateľstvo v okrese Košice-okolie zastúpené podielom 21 %. Až 10 % obyvateľov okresu žije v takzvaných MRK. Ide o lokality, v ktorých žijú obyvatelia kategorizovaní pri zbere dát zástupcami obce ako Rómovia v podmienkach koncentrovanej chudoby, to znamená deprivácií v oblasti typu a kvality bývania, pokrytia základnou infraštruktúrou, ako aj dostupnosti verejných služieb.

Mapa č. 2: Podiel rómskeho obyvateľstva na obyvateľstve okresov SR²³⁾

Z celkového počtu 114 obcí okresu bolo do Atlasu rómskych komunít zaradených 51 obcí, čo indikuje, že 44,7 % obcí v okrese Košice-okolie má časti, ktoré sú na tom z hľadiska dostupných indikátorov kvality života ešte horšie ako je štandardom u ich bežných obyvateľov. Z uvedených 114 obcí je 10 takých, kde MRK tvorí 50 a viac percent celkového obyvateľstva.

Tabuľka č. 3: Podiel rómskych občanov v obciach okresu Košice-okolie²⁴⁾

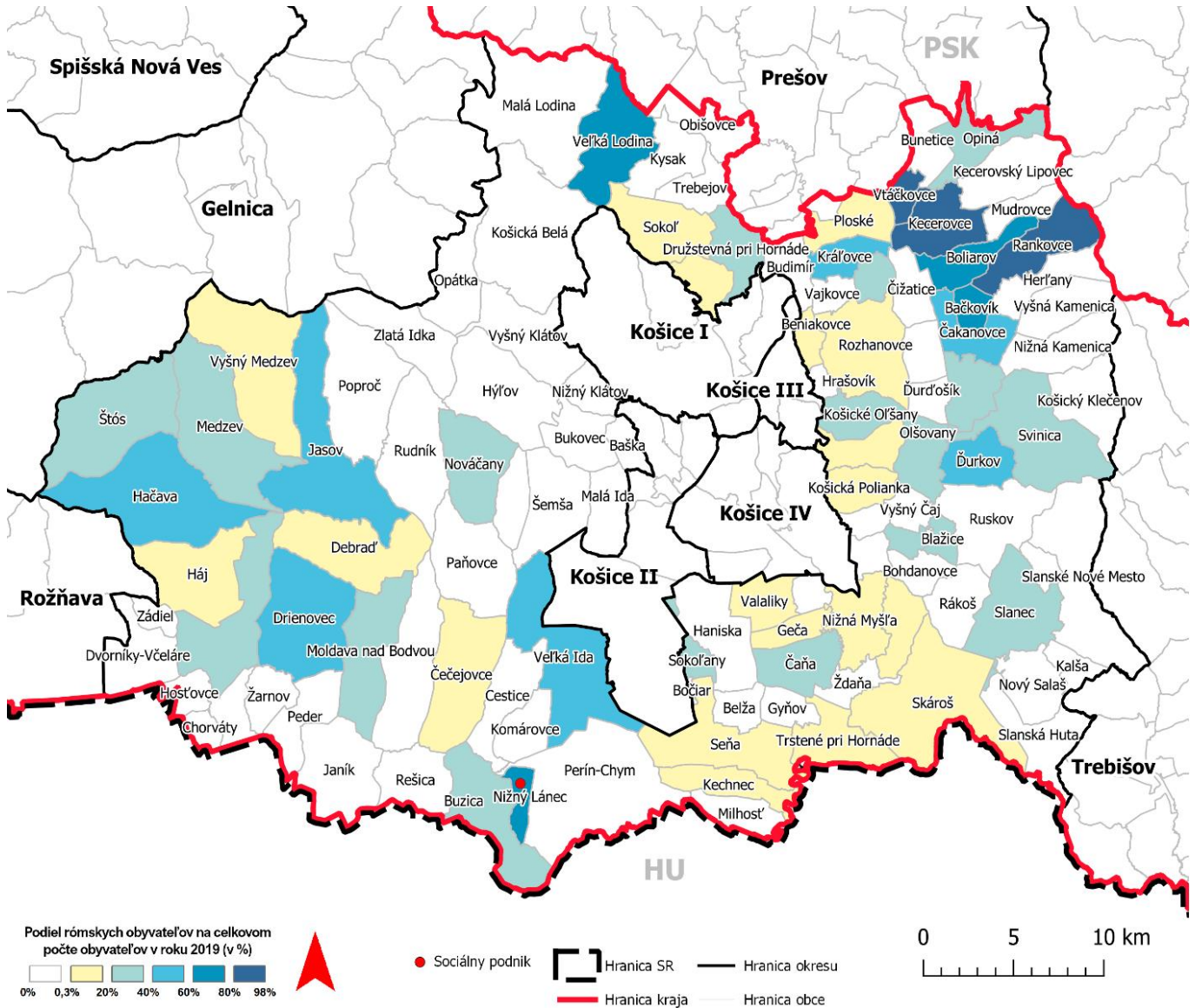
Okres Košice-okolie		
Počet obcí zaradených do Atlasu rómskych komunít		51
Obec	Počet obyvateľov	Podiel rómskych občanov v %
Bačkovík	563	51%-60%
Beniakovce	783	11%-20%
Bidovce	1586	21%-30%
Blažice	645	21%-30%
Boliarov	926	61%-70%

²³⁾ Atlas rómskych komunít 2019, dostupný online (link: <https://www.minv.sk/?atlas-romskych-komunit>).

²⁴⁾ Atlas rómskych komunít 2019, dostupný online (link: <https://www.minv.sk/?atlas-romskych-komunit>).

Buzica	1186	21%-30%
Čakanovce (KS)	689	51%-60%
Čaňa	5770	11%-20%
Čečejevce	2150	1%-10%
Debrad'	401	11%-20%
Drienovec	2324	41%-50%
Družstevná pri Hornáde	2740	21%-30%
Ďurkov	1876	41%-50%
Geča	1777	1%-10%
Hačava	212	41%-50%
Háj	260	11%-20%
Chrastné	598	21%-30%
Jasov	3500	51%-60%
Kecеровce	3580	91%-100%
Kechnec	1131	11%-20%
Kostoľany nad Hornádom	1247	1%-10%
Košická Polianka	1036	11%-20%
Košické Oľšany	1300	31%-40%
Kráľovce	1180	31%-40%
Medzev	4061	31%-40%
Moldava nad Bodvou	10418	21%-30%
Nižná Myšľa	1678	11%-20%
Nižný Čaj	270	21%-30%
Nižný Lánec	452	61%-70%
Nováčany	773	21%-30%
Olšovany	673	21%-30%
Opiná	193	31%-40%
Ploské (KS)	925	1%-10%
Rankovce	923	81%-90%
Rozhanovce	2520	1%-10%
Sady nad Torysou	1992	11%-20%
Seňa	2185	11%-20%
Skároš	1129	11%-20%
Slanec	1481	31%-40%
Sokoľ	1193	11%-20%
Sokoľany	1380	31%-40%
Svinica	735	31%-40%
Štós	948	21%-30%
Trstené pri Hornáde	1500	1%-10%
Turná nad Bodvou	3850	31%-40%
Valaliky	4250	11%-20%
Veľká Ida	3760	51%-60%
Veľká Lodina	274	61%-70%
Vtáčkovce	1163	91%-100%
Vyšná Myšľa	963	1%-10%
Vyšný Medzev	525	11%-20%

Mapa č. 3: Podiel rómskeho obyvateľstva na celkovej počte obyvateľov okresu Košice-okolie v roku 2019 (spracované MIRRI SR na základe údajov z Atlasu rómskych komunit 2019)

1.10. Zhrnutie analýzy hospodárskeho, sociálneho a demografického stavu

Z hľadiska sídelnej štruktúry okres Košice-okolie tvoria 2 mestá a 112 obcí.

Miera evidovanej nezamestnanosti v okrese Košice-okolie je štvrtá najvyššia v rámci KSK, a to aj napriek tomu, že disponibilný počet UoZ klesol ku koncu roka 2021 na hodnotu 6770, čo v sledovanom období pred nástupom pandémie COVID-19 predstavuje tretiu najnižšiu hodnotu za obdobie posledných 10 rokov. Miera evidovanej nezamestnanosti v okrese Košice-okolie je však dlhodobo nad slovenským priemerom.

Z hľadiska vekovej štruktúry UoZ dominujú uchádzači vo veku od 35 do 49 rokov.

Špecificky v okrese Košice-okolie sa stretávame v období rokov 2011 - 2021 s výrazným nárastom počtu UoZ vo veku nad 50 rokov, ktorý v súčasnosti dosahuje 1970 osôb, čo je 27,4 % z celkového počtu UoZ, čím sa v roku 2021 dostal na úroveň krajského aj celoslovenského stavu.

Priemerná nominálna mzda zamestnancov v okrese bola v roku 2020 na úrovni 1 167 €. Celoslovenský priemer je o 157 € vyšší. Priemerná nominálna mzda v okrese Košice-okolie je na úrovni 88,14 % z celoslovenského priemeru.

Nepriaznivá situácia úzko súvisí aj s vysokým podielom MRK. Podľa Atlasu Rómskych komunit 2019 sa rómske komunity nachádzajú v 51 obciach. Prevažná časť z nich žije v koncentráciách.

Najvýznamnejšie faktory ovplyvňujúce rozvoj okresu vyplývajúce z analýzy hospodárskeho, sociálneho a demografického stavu okresu podľa jednotlivých oblastí:

1. V oblasti demografického vývoja:

- počtom obyvateľov je okres na prvom mieste z pomedzi všetkých okresov KSK,
- vývoj počtu obyvateľov má stúpajúci trend, je charakterizovaný kontinuálnym rastom počtu obyvateľov,
- okres má takmer najnižší priemerný vek obyvateľstva (37,72) v rámci okresov KSK,
- rastúci podiel obyvateľstva v predproduktívnom veku,
- podielom osôb v poproduktívnom veku je okres jedným zo štyroch okresov s najnižším počtom.

2. V oblasti nezamestnanosti:

- vysoká miera evidovanej nezamestnanosti,
- nízke tempo rastu počtu zamestnancov, hlboko pod priemerom KSK,
- vysoký podiel dlhodobo nezamestnaných (54 %),
- nevhodná kvalifikačná štruktúra a nízka vzdelanostná úroveň UoZ,
- nezamestnanosť marginalizovaných ľudí ohrozených sociálnou exklúziou, nízko-kvalifikovaní ľudia.

3. V oblasti vzdelávania:

- dominancia obyvateľov s úplným stredným vzdelaním s maturitou,
- podiel UoZ s ukončeným základným vzdelaním tvorí 44,8 % UoZ.

4. V oblasti podnikateľského prostredia a príjmov:

- prevaha podnikov spĺňajúcich veľkostnú kategóriu „malý podnik“ (do 49 zamestnancov),
- rast priemyselných prevádzok a výroby s vyššou pridanou hodnotou v priemyselných parkoch Košice-okolie,
- potenciál pre rozvoj potravinárstva a poľnohospodárstva,
- priemerná nominálna mzda v okrese je na úrovni 88,14 % z celoslovenského priemeru.

5. V oblasti migrácie:

- migrácia z okresu zaznamenáva z dlhodobého hľadiska pozitívny trend,
- pracovná migrácia z okresu do krajského mesta Košice.

6. V oblasti dopravnej infraštruktúry:

- zlá kvalita ciest I. a II. triedy (26,9 %),
- dostatočné železničné prepojenie,
- dostupnosť medzinárodného letiska v Košiciach,
- výstavba cyklociest a zavádzanie integrovaných dopravných systémov,
- výstavba cyklociest ako forma náhrady cestnej dopravy pre dotknuté obyvateľstvo.

7. V oblasti CR:

- vysoký prírodný a kultúrny potenciál pre rozvoj CR, ktorý ale nie je efektívne využitý,
- potenciál pre skvalitnenie poskytovaných služieb a dobudovanie potrebnej infraštruktúry CR.

8. V oblasti bývania a infraštruktúry:

- nízka napojenosť na verejný vodovod a na verejnú kanalizáciu.

9. V oblasti MRK:

- rómske obyvateľstvo je zastúpené v okrese podielom 21 %,
- v Atlase rómskych komunít je zaradených 51 obcí okresu,
- zlé životné podmienky znevýhodnených skupín obyvateľstva vrátane MRK,
- nedostatočné pokrytie sociálnymi službami a sociálnymi službami pre MRK,
- absencia komunitných centier a komunitných aktivít, nutnosť rozvoja a rozšírenia poskytovania sociálnych služieb.

2. IMPULZY K VYPRACOVANIU PLÁNU ROZVOJA NRO KOŠICE-OKOLIE

2.1. Potenciály rozvoja identifikované zástupcami rád a sociálno-ekonomickými partnermi v regiónoch

V rámci prípravy Plánu rozvoja NRO Košice-okolie bola vytvorená expertná pracovná skupina, vytvorenie ktorej iniciovalo MIRRI SR. Členmi pracovnej skupiny boli zástupcovia Okresného úradu Košice-okolie, KSK, MIRRI SR, Úradu splnomocnenca vlády SR pre MRK, zástupcovia miestnych akčných skupín a ďalších sociálno-ekonomických partnerov v území. Touto pracovnou skupinou a jej členmi boli identifikované nasledovné potenciály rozvoja v okrese Košice-okolie:

1. V oblasti zamestnanosti a podnikania:

- dostatok nízko kvalifikovanej pracovnej sily s ukončeným základným vzdelaním, so slabými pracovnými návykmi, dominuje mladá a vzdelaná pracovná sila s ukončeným stredným vzdelaním s maturitou, špecificky je v okrese nárast UoZ vo veku nad 50 rokov, migrácia obyvateľov za prácou do okresu Košice;
- v podnikateľskom sektore dominuje veľkoobchod a maloobchod, MSP v rôznych odvetviach, nárast priemyselných prevádzok v priemyselných parkoch, subjekty s činnosťou v oblasti stavebníctva;
- rastlinná výroba zameraná na pestovanie obilnín, olejní a strukovín, dopyt po kvalitných domácich potravinách a zelenine – potenciál pre rozvoj poľnohospodárstva a potravinárstva;

- potreba dobudovania infraštruktúry ako potenciál pre vytvorenie pracovných miest.

2. V oblasti CR:

- historické a kultúrne pamiatky;
- potenciál prírodných a kultúrnych daností okresu;
- potenciál pre rozvoj agroturizmu a vidieckej turistiky;
- potenciál vytvorenia ponuky pre aktívne trávenie voľného času návštevníkov;
- potenciál dobudovania ubytovacích zariadení a potrebnej infraštruktúry CR;
- príležitosť propagácie a informovanosti k intenzívnejšiemu využitiu v CR;
- potenciál pre vytvorenie komplexného produktu v CR.

3. V oblasti dopravy:

- nedostatočná kvalita ciest I. a II. triedy;
- rozvinutá železničná infraštruktúra;
- prechod rýchlostnej cesty R4 a časti diaľnice D1;
- blízkosť medzinárodného letiska;
- výstavba cyklociest ako forma náhrady cestnej dopravy.

4. V oblasti vzdelávania:

- potreba dobudovania školskej infraštruktúry - tried v MŠ a ZŠ v obciach s narastajúcim počtom obyvateľov;
- stav vzdelávania detí z MRK je na nízkej úrovni;
- potreba skvalitnenia výučby žiakov MRK prostredníctvom odborných pedagogických asistentov;
- dominancia obyvateľstva s úplným stredným vzdelaním s maturitou;
- potreba dovzdelávania a praktickej prípravy obyvateľstva so základným vzdelaním pre súčasný trend pre aktuálny pracovný trh.

5. V oblasti MRK a sociálneho podnikania:

- v Atlase rómskych komunít je rómske obyvateľstvo v okrese zastúpené 21 %;
- potreba prítomnosti skupín, organizácií pracujúcich s MRK pri skvalitnení životných podmienok;
- dostatok pracovnej sily pre potreby integračných sociálnych podnikov v oblastiach s vysokým počtom MRK;
- nedostatočné zastúpenie komunitných centier, komunitných aktivít;
- nedostatok denných stacionárov pre ľudí v seniorskom veku, potreba dostupnosti v rámci okresu.

2.2. Aktuálne problémy a výzvy identifikované ako potenciálne prekážky v rozvoji

Hlavné smery, priority a ciele plánovaného rozvoja s rešpektovaním princípov regionálnej politiky s cieľom dosiahnutia vyváženého a udržateľného rozvoja územia okresu Košice-okolie obsahuje stratégia rozvoja pri zohľadňovaní miestnych vnútorných špecifik. V rámci prípravy Plánu rozvoja NRO Košice-okolie boli identifikované nasledovné problémy a výzvy, ktoré sú považované za potenciálne prekážky v rozvoji okresu Košice-okolie. Problémy okresu sú zoskupené do oblastí na základe logickej súvislosti.

Tabuľka č. 4: Problémy a výzvy, ktoré sú identifikované ako potenciálne prekážky v rozvoji

Oblasť: Zamestnanosť a Podnikanie	
1	Vysoká miera evidovanej nezamestnanosti.
2	Nepriaznivá štruktúra UoZ: dlhodobá nezamestnanosť, štruktúra UoZ podľa vzdelania a veku.
3	Nízka dostupnosť pracovných príležitostí v okrese, nutnosť odchádzať za prácou.
4	Nedostatok pracovných príležitostí v oblasti využitia manuálnej práce (pre uplatnenie nízkoqualifikovanej pracovnej sily) – jednoduchá výroba, práce v poľnohospodárstve a v stavebníctve.
5	Vysoká nezamestnanosť na území s vysokým zastúpením rómskej komunity.
6	Slabé pracovné návyky MRK.
7	Nízka podpora podnikateľských subjektov a subjektov sociálnej ekonomiky.
8	Nedostatočný počet integračných sociálnych podnikov, v ktorých by mohli získať zamestnanie a zručnosti osoby s nízkym vzdelaním.
Oblasť: Cestovný ruch	
1	Nedostatok doplnkovej infraštruktúry CR - multifunkčné ihriská, detské a workoutové ihriská, vyhlídkové veže, altánky, oddychové zóny, rybníky a podobne.
2	V okrese má významné postavenie chránená prírodná oblasť Zádielska dolina, kde je predpoklad pre ďalší rozvoj.
3	Nedostatočné využitie potenciálu v oblasti CR.
4	Vhodné podmienky pre rozvoj vidieckeho turizmu, agroturizmu a turistiky (pešia turistika a cykloturistika).
5	Nedostatočná prepojenosť (sieťovanie) subjektov pôsobiacich v CR.
6	Nedostatočná propagácia a informovanosť v CR.
Oblasť: Doprava a dostupnosť	
1	Zlepšenie zviditeľnenia okresu pre potenciálnych investorov a návštevníkov.
2	Slabá dostupnosť ekonomických centier, sociálnych služieb a komunitných aktivít najmä pre seniorov.
3	Nedostatočné prepojenie cyklociest a turistických chodníkov.
Oblasť: Vzdelávanie	
1	Nízka úroveň vzdelania najmä v MRK - vysoký počet žiakov so základným vzdelaním alebo neukončeným úplným základným vzdelaním.
2	Dovzdelávanie a praktická príprava žiakov so základným vzdelaním pre aktuálny pracovný trh.
3	Malá účasť detí z MRK na predprimárnom vzdelávaní – nedostatočné kapacity MŠ, neochota rodičov. Dobudovanie MŠ a ZŠ v obciach s nárastom počtu obyvateľov.
Oblasť: Marginalizované rómske komunity – špecifické problémy	
1	Vysoký podiel Rómov s nízkym stupňom vzdelania.
2	Nedostatočné zastúpenie komunitných centier a aktivít v MRK.
Oblasť: Bývanie	
1	Nízka podpora svojpomocnej výstavby v MRK.
2	Nízky štandard bývania najmä u MRK.
3	Nedostatok nájomných a sociálnych bytov.
Oblasť: Základná infraštruktúra	
1	Odpadové hospodárstvo - nedostatočná miera triedenia odpadov, nedostatočná sieť zberných dvorov, nelegálne skládky odpadu.
2	Nízka úroveň napojenia na verejnú kanalizáciu a vodovod.
3	Nízka dostupnosť sociálnych a zdravotných služieb.

4	Nízka dostupnosť občianskej vybavenosti.
5	Zlý stav a absencia športových a detských ihrísk.
Oblasť: Demografické problémy	
1	Starnutie obyvateľstva v okrese.
Oblasť: Administratívne problémy regionálneho rozvoja	
1	Podpora vytvárania pracovných miest.
2	Nedostatočná propagácia výziev pre získanie príspevkov.
3	Nejasné pravidlá rozdeľovania dotácií.
4	Absencia inštitúcie poskytujúcej projektovú koordináciu subjektom z okresu.

2.3. Problematické oblasti definované pri hodnotení plnenia Akčného plánu rozvoja NRO Košice-okolie 2018 – 2022

Okres Košice-okolie sa stal v poradí šestnástym NRO podľa osobitného predpisu.²⁵⁾ Akčný plán rozvoja NRO Košice-okolie bol schválený uznesením vlády SR č. 449 z 03. októbra 2018.

Akčný plán rozvoja NRO Košice-okolie vychádzal z poznania konkrétnych podmienok, aktuálnych potrieb obyvateľov, podnikateľov, záujmových skupín a ďalších subjektov regionálneho rozvoja v okrese. Strategickým cieľom bolo podporiť rast zamestnanosti a vytvorenie podmienok pre tvorbu 822 pracovných miest prostredníctvom zvyšovania kvality a atraktivity okresu využitím prírodného, kultúrneho a ľudského potenciálu územia, dobudovaním infraštruktúry a rozvojom podnikateľského prostredia.

Hlavným cieľom tohto Akčného plánu NRO Košice-okolie bolo zníženie miery evidovanej nezamestnanosti v okrese Košice-okolie prostredníctvom nasledujúcich aktivít:

- 1) vytváranie nových pracovných príležitostí prostredníctvom cielenej podpory rozvoja diverzifikácie ekonomiky okresu a synergiou existujúcich a inovatívnych nástrojov vedúcich k zvýšeniu zamestnanosti;
- 2) aktívne intervencie do oblasti kvality ponuky pracovnej sily, integrácie vzdelávacích, informačných a poradenských aktivít podľa požiadaviek trhu práce a priorit okresu pre všetky skupiny obyvateľstva;
- 3) zlepšenie podmienok pre všetky formy podnikania a samo zamestnávania, vrátane podpory poľnohospodárstva a rozvoja CR.

Akčný plán rozvoja NRO Košice-okolie vychádzal z identifikovaných a zmapovaných silných a slabých stránok príležitostí pre sociálny a ekonomický rozvoj okresu Košice-okolie. Navrhoval systémové opatrenia a aktivity na úrovni okresu, vyššieho územného celku a štátu.

Systémové opatrenia boli zamerané na koordináciu a spoluprácu, čo malo za cieľ vytvoriť vhodné inštitucionálne prostredie pre tvorbu pracovných miest. Základnými výzvami Akčného plánu NRO Košice-okolie bola ochrana a propagácia životného prostredia, podpora poľnohospodárskej a potravinárskej produkcie, podpora mobility žiakov a študentov, rekonštrukcia a dobudovanie dopravných komunikácií, podpora kapacít predškolských zariadení, výstavba cyklociest, vytvorenie regionálnych domov – klub dôchodcov, podpora CR, vytváranie lepších podmienok pre podnikanie, využitie miestnej pracovnej sily, ochrana a rozvoj kultúrneho dedičstva.

²⁵⁾ § 3 ods. 3 zákona č. 336/2015 Z. z. o podpore najmenej rozvinutých okresov a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

Prioritné oblasti rozvoja Akčného plánu NRO Košice-okolie boli definované tak, aby bola garantovaná obsahová a časová koordinácia jednotlivých projektov, aktivít a systémových opatrení s využitím podpory jednotlivých operačných programov v programovom období 2018 - 2022 s komplementárnymi intervenciami zo štátneho rozpočtu a iných zdrojov. V období platnosti Akčného plánu NRO Košice-okolie (Plánu rozvoja NRO Košice-okolie) bolo podporených 113 projektov z prostriedkov regionálneho rozvoja.

3. NÁVRHY OPATRENÍ A ÚLOHY NA ZABEZPEČENIE REALIZÁCIE A PLNENIA PLÁNU ROZVOJA NRO KOŠICE-OKOLIE

Plán rozvoja NRO Košice-okolie je vypracovaný na obdobie piatich rokov. Návrh opatrení na realizáciu Plánu rozvoja NRO Košice-okolie má za cieľ zabezpečiť efektívne čerpanie regionálneho príspevku. Vychádza z identifikovaných a reálnych potrieb okresu. Analytická časť Plánu rozvoja NRO Košice-okolie vychádza zo zdrojov dát ŠÚ SR, databázy Úradu práce sociálnych vecí a rodiny a ostatných relevantných dát pre monitorovanie. Hlavnou prioritou Plánu rozvoja NRO Košice-okolie je zameranie sa na riešenie a tvorbu trvalo udržateľných pracovných miest, a tým dosiahnutie zníženia podielu disponibilných UoZ na obyvateľstvo v produktívnom veku v okrese. Sú v ňom definované aktivity a merateľné ukazovatele, ktoré budú dosiahnuté prostredníctvom efektívneho čerpania regionálneho príspevku.

3.1. Súlad so strategickými dokumentami

Program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja KSK vrátane Integrovannej územnej stratégie KSK je prípravou na nové programové obdobie Európskej únie na roky 2021-2027. Na regionálnej a miestnej úrovni vzniká potreba zosúladenia rozvojových cieľov a programov s investičnými prioritami Európskej únie pre kohéznú politiku, a zároveň s cieľmi stanovenými vo Vízii a stratégii rozvoja Slovenska do roku 2030. Cieľom prípravy uvedených dokumentov je predovšetkým zabezpečiť vyššiu mieru integrácie rozvojových aktivít, čím sa zabezpečí zvýšenie kvality života obyvateľov, zvýšenie kvality životného prostredia a zvýšenie kvality podnikateľského prostredia.

Základný strategický prístup vyššieho územného celku je v kontexte identifikovaných potenciálov, problémov a výziev územia KSK. Hlavný cieľ je definovaný nasledovne: „Zvýšenie životnej úrovne obyvateľov kraja.“

V súvislosti s víziou rozvoja a hlavným cieľom boli zadefinované tieto strategické ciele pre celé územie KSK:

- SC 1 Zlepšiť služby pre obyvateľov a turistov,
- SC 2 Zlepšiť kvalitu životného prostredia,
- SC 3 Rozvíjať inovačný a kreatívny potenciál,
- SC 4 Rozvíjať miestne ekonomiky dobiehajúcich území.

V rámci KSK boli pre potreby spracovania Integrovannej územnej stratégie stanovené strategické plánovacie regióny. V rámci tohto bol okres Košice-okolie zaradený do strategického plánovacieho regiónu Abov.

3.2. Zhodnotenie výberu aktivít Plánu rozvoja NRO Košice-okolie

Plán rozvoja NRO Košice-okolie predstavuje strategický a kľúčový dokument pre riadenie rozvojových aktivít na úrovni okresu podľa osobitného predpisu.²⁶⁾ Vypracovaný je na obdobie rokov 2023 – 2027. Dokument koncepcne a systémovo analyzuje aktuálny stav územia. Vychádza zo spracovania analýzy konkrétnych podmienok a aktuálnych potrieb obyvateľov, podnikateľov, záujmových skupín a ďalších subjektov regionálneho rozvoja pôsobiacich v okrese. Vychádza z identifikovaných silných a slabých stránok, hrozieb a najmä príležitostí pre sociálny a ekonomický rozvoj okresu.

V procese tvorby Plánu rozvoja NRO Košice-okolie bolo identifikovaných viacero problémov a výziev, ktoré sú považované za potenciálne prekážky v rozvoji okresu Košice-okolie. Ide najmä o oblasť nezamestnanosti, ktorá je spôsobená nízkou kvalifikáciou pracovnej sily s ukončeným základným vzdelaním, so slabými alebo absentujúcimi pracovnými návykmi. Výrazným a špecifickým je v okrese nárast UoZ vo veku nad 50 rokov. V podnikateľskom sektore dominuje nízky počet dlhodobu udržateľných pracovných miest, ako aj nedostatočný počet zamestnávateľov zamestnávajúcich príslušníkov MRK. Ďalšou oblasťou je oblasť dopravy a dostupnosť okresu, keďže v okrese Košice-okolie je nedostatočne rozvinutá technická a dopravná infraštruktúra, ako základný predpoklad jeho rozvoja. Problémy boli identifikované aj v oblasti vzdelávania, bývania, základnej infraštruktúry, CR, ktorý má v okrese doposiaľ nevyužitý potenciál. V neposlednom rade medzi prekážky rozvoja okresu boli zaradené demografické problémy, administratívne problémy regionálneho rozvoja, či oblasť MRK. Ako kľúčový problém sa javí zníženie podielu disponibilných UoZ na obyvateľstvo v produktívnom veku v okrese.

Každá z identifikovaných oblastí problémov a výziev je pre okres Košice-okolie dôležitá a je potrebné ich riešiť.

Vízia: Vytvorenie opatrení na zníženie podielu disponibilných UoZ na obyvateľstvo v produktívnom veku a vznik nových dlhodobu udržateľných pracovných miest.

Hlavným cieľom Plánu rozvoja NRO Košice-okolie je:

- zlepšenie kvality života,
- rast konkurencieschopnosti okresu,
- zníženie podielu disponibilných UoZ na obyvateľstvo v produktívnom veku prostredníctvom podpory projektov generujúcich udržateľné pracovné miesta,
- zviditeľnenie sa okresu pre potenciálnych investorov a návštevníkov.

Stanovené piliere pre naplnenie cieľa:

- Pilier 1 – Sociálna ekonomika
- Pilier 2 – Udržateľný CR
- Pilier 3 – Rozvoj ľudských zdrojov
- Pilier 4 – Ekonomika, podnikanie, inovácie

Vysporiadanie sa s identifikovanými oblasťami a problémami zadefinovanými prostredníctvom vízií, princípov a cieľov navrhujeme v rámci nosných aktivít Plánu rozvoja NRO Košice-okolie.

²⁶⁾ § 4 zákona č. 336/2015 Z. z. v znení neskorších predpisov.

4. AKTIVITY PLÁNU ROZVOJA NRO KOŠICE-OKOLIE

Aktivita - A: Zamestnanosť, podnikanie a inovácie

Aktivita - B: Rozvoj cestovného ruchu

Aktivita - C: Zvyšovanie kvality života v obciach, miestny rozvoj a podpora vzdelávania

Aktivita - D: Regionálne centrum - zabezpečenie projektovej koordinácie v oblasti poskytovania regionálneho príspevku

4.1. AKTIVITA – A: Zamestnanosť, podnikanie a inovácie

Okres Košice-okolie je v rámci KSK štvrtý v poradí s dosiahnutou najvyššou mierou evidovanej nezamestnanosti aj napriek tomu, že disponibilný počet UoZ klesol ku koncu roka 2021, čo bolo v sledovanom období pred nástupom pandémie COVID-19 tretia najnižšia hodnota za obdobie posledných 10 rokov. Miera evidovanej nezamestnanosti v okrese je dlhodobo nad slovenským priemerom. Ponuka práce v regióne je zameraná na oblasť služieb, obchodu a najviac v zamestnaniach s vyššími kvalifikačnými nárokmi ako marketing, manažment, informatika a programovanie či účtovníctvo. Úrad práce sociálnych vecí a rodiny ponúka zväčša robotnicke kvalifikované profesie. Spoločným charakteristickým znakom všetkých pracovných príležitostí je nedostatok pracovných ponúk v pomocných alebo nekvalifikovaných profesiách s vysokým počtom nezamestnaných občanov v obciach regiónu uchádzajúcich sa o tieto zamestnania.

4.1.1. Zdôvodnenie aktivity a jej prínos

V okrese Košice-okolie prevláda niekoľko faktorov, ktoré negatívne ovplyvňujú zamestnanosť. Patrí sem nízko kvalifikovaná pracovná sila s ukončeným základným vzdelaním a slabými pracovnými návykmi, nedostatočný rozvoj MSP. Prvoradou úlohou Plánu rozvoja NRO Košice-okolie je zníženie nezamestnanosti, čo je možné dosiahnuť tvorbou nových a trvalo udržateľných pracovných miest.

Uvedená aktivita je zameraná na podporu rozvoja trhu práce, a to zlepšením podmienok pre podnikanie, podpora inovatívnych projektov, nových technológií MSP, vrátane podpory poľnohospodárstva s dôrazom na vytvorenie nových pracovných miest a zamestnávanie marginalizovaných skupín obyvateľstva.

Veľmi vážnym problémom je vysporiadanie sa s nezamestnanosťou marginalizovaných ľudí ohrozených sociálnou chudobou a exklúziou, nízko kvalifikovaných ľudí alebo ľudí bez kvalifikácie, dlhodobo nezamestnaných v obciach okresu.

Zamestnanosť a podnikanie – riešenie problémov týkajúcich sa nezamestnanosti a vytvárania nových pracovných miest je riešené prostredníctvom všetkých aktivít, keďže projekty budú podmienené vytváraním udržateľných pracovných miest, prioritne sa týmto bude zaoberať oblasťou zamestnanosti, podnikania a inovácií. Zároveň prostredníctvom sociálnej oblasti budú podporené opatrenia smerujúce k vytváraniu podmienok pre zamestnávanie znevýhodnených a zraniteľných skupín obyvateľov okresu.

Možnosti ďalšieho rozvoja a zníženia nezamestnanosti sú hlavne v rozvoji CR (služby, produkty, organizácia destinačného manažmentu) a s ním súvisiacej infraštruktúry, v rozvoji sociálnej oblasti, v efektívnom využívaní nekvalifikovanej pracovnej sily, zvýšiť mieru zamestnanosti spomínanej pracovnej sily. Je nevyhnutné zamerať sa aj na podporu financovania podnikateľských subjektov, čo prispeje k ďalšiemu rozvoju a k znižovaniu nezamestnanosti v okrese. Dôležitými aktérmi rozvoja

zamestnanosti sú práve MSP, ktoré významne ovplyvňujú vývoj zamestnanosti. Sú nositeľmi dôležitej inovatívnej funkcie z dôvodu ich rýchlejšej flexibility vo vzťahu k okoliu a trhu.

4.1.2. Východisková situácia

Miera evidovanej nezamestnanosti v okrese Košice-okolie bola k 31.12.2021 na úrovni 11,06 %. Okres je štvrtý v poradí s najvyššou mierou evidovanej nezamestnanosti v rámci KSK aj napriek tomu, že disponibilný počet UoZ klesol ku koncu roka 2021 na hodnotu 6770, čo bola v sledovanom období pred nástupom pandémie COVID-19 tretia najnižšia hodnota za obdobie posledných 10 rokov. Miera evidovanej nezamestnanosti v okrese Košice-okolie je však dlhodobo nad slovenským priemerom.

Špecificky za obdobie realizácie Akčného plánu NRO Košice-okolie (2016-2019) zaznamenávame pokles miery evidovanej nezamestnanosti o 6,15 p. b., čo preyšuje krajský (2,21 p. b.) aj celoslovenský priemer (1,19 p. b.). Najnižšiu hodnotu za sledované obdobie dosahuje miera evidovanej nezamestnanosti v roku 2019. Výraznejší pokles bol dosiahnutý medzi rokmi 2014 a 2019 (9,87 p. b.). Medzi rokmi 2019 a 2021 však opätovne zaznamenávame v okrese Košice-okolie vyšší nárast nezamestnanosti (1,73 p. b.).

Celkový počet zamestnancov v okrese Košice-okolie vzrástol od roku 2009 do roku 2020 o 37 %. Tempo rastu počtu zamestnancov bolo vysoko nad priemerom KSK. Z celkového počtu UoZ patrí do skupiny dlhodobo nezamestnaných občanov až 54 %.

Z hľadiska vekovej štruktúry UoZ dominujú uchádzači vo veku od 35 do 49 rokov 2418, ktorí tvoria 35,7 % z celkového počtu uchádzačov.

Špecificky v okrese Košice-okolie sa stretávame v období rokov 2011-2021 s výrazným nárastom počtu UoZ vo veku nad 50 rokov, ktorý v súčasnosti dosahuje 1970 osôb, čo je 29,1 % z celkového počtu UoZ, čím v roku 2021 dosiahol krajský aj celoslovenský stav.

4.1.3. Cieľová situácia

Cieľom **Aktivity A „Zamestnanosť, podnikanie a inovácie“** je zabezpečiť znovu aktivovanie ekonomických činností s cieľom podpory takých investícií, ktoré podporia vznik nových pracovných miest.

Cieľom je rozvoj ekonomických aktivít podnikateľského a verejného sektora, ktoré udržateľne a efektívne zhodnocujú lokálne zdroje a umožňujú využitie disponibilnej pracovnej sily a vytvárajú tak nové pracovné miesta.

Z hľadiska podpory zamestnanosti je dôležitá podpora vzniku a fungovania sociálnych podnikov a obecných prevádzok, pretože oni sú dôležitou hnacou silou, ktorá podporuje zamestnanosť prostredníctvom vytvárania pracovných miest pre dlhodobo nezamestnaných, najmä nízko kvalifikovaných UoZ v obciach a mestách okresu. Je potrebné zamerať sa predovšetkým na zabezpečenie udržateľného ekonomického rastu v okrese zvýšením počtu pracovných miest, čím sa zamedzí odlivu obyvateľov v produktívnom veku z regiónu.

4.1.4. Prehľad opatrení a úloh

Aktivita A: Zamestnanosť, podnikanie a inovácie pozostáva z dvoch opatrení, ktoré sa členia na úlohy nasledovne:

Opatrenie A1: Zlepšenie prístupu na trh práce

- Úloha A1.1: Podpora aktivít sociálneho podnikania.
- Úloha A1.2: Podpora obecného podnikania.

Opatrenie A2: Malé a stredné podnikanie

- Úloha A2.1: Podpora rozvoja podnikania v poľnohospodárstve.
- Úloha A2.2: Podpora miestnych podnikateľov lokálnej výroby, tradičných produktov a CR.
- Úloha A2.3: Podpora zvyšovania kapacity MSP, znižovanie uhlíkového zaťaženia výroby.

4.1.5. Opatrenie A1: Zlepšenie prístupu na trh práce

Opatrenie A1 je zamerané predovšetkým na zlepšenie prístupu na trh práce pre všetkých UoZ a dlhodobo nezamestnaných prostredníctvom podpory sociálneho podnikania a obecných prevádzok. Potrebné je zamerať sa na tvorbu pracovných miest z hľadiska udržateľnosti vo vzťahu k identifikovaným potrebám územia, t. j. vytvoriť priestor na pracovné zaradenie pre dlhodobo nezamestnaných, nezamestnaných bez potrebných pracovných návykov, ktorí sa za iných okolností nevedia uplatniť na trhu práce, a na druhej strane sa tak naplnia identifikované problémy samospráv vo vzťahu k zabezpečeniu bežných obecných služieb, k využívaniu zdrojov, ktoré majú jednotlivé samosprávy k dispozícii a zabezpečia tak rozvoj svojho územia. Takýmto spôsobom je možné zabezpečiť dlhodobú udržateľnosť pracovných miest. Súčasný vývoj na trhu práce, s ohľadom na počet a štruktúru znevýhodnených skupín obyvateľov a ich možného uplatnenia na trhu práce, jasne signalizuje potrebu zamerať sa na podporu sociálnych podnikov, ako aj obecných prevádzkarní - podnikov, kde je priestor k začleneniu sa na trh práce práve tejto skupiny nezamestnaných.

Tvorba nových pracovných miest prostredníctvom podpory sociálnych podnikov a obecných podnikov má zabezpečiť zvýšenie zamestnanosti a rast udržateľných pracovných miest. V rámci sociálneho podniku sa môžu realizovať rôzne aktivity, do ktorých sú zapájané znevýhodnené, zraniteľné osoby a najmä dlhodobo nezamestnaní. Tí si v sociálnom podniku osvoja pracovné zručnosti a návyky, ktoré sú nevyhnutné v prípade vstupu na otvorený trh práce. Oblasť predmetu činností sociálnych a obecných podnikov:

- zber a úprava odpadového dreva, spracovanie lokálneho zdroja drevnej hmoty,
- štiepkovanie drevín,
- drobné práce v stavebníctve a remeselnej výrobe,
- údržba verejných priestorov, ciest a chodníkov, výsadba a kosenie,
- záhradníctvo, výsadba sadu, pestovanie ovocia a zeleniny,
- lokálna výroba a predaj ekologických potravín,
- farmárčenie,
- údržbárske práce pre domácnosť - inštalátorská služba domov a bytov,
- poľnohospodárstvo - chov včiel a výroba včelích produktov,
- poskytovanie upratovacích a čistiacich služieb, atď.

Úloha A1.1: Podpora aktivít sociálneho podnikania.

Úloha A1.1 je zameraná na podporu vzniku, fungovania a podporu činností sociálnych podnikov. Podpora zriaďovania sociálnych podnikov, subjektov sociálnej ekonomiky, najmä v obciach s vysokým podielom disponibilných UoZ na obyvateľstvo v produktívnom veku. Cieľom úlohy je posilniť a podporiť priaznivé podmienky pre rozvoj sociálneho podnikania v obciach a mestách okresu.

Ďalším zameraním je:

- podpora zriaďovania nových sociálnych podnikov najmä v obciach s vysokým podielom disponibilných UoZ na obyvateľstvo v produktívnom veku,
- podpora sociálneho podnikania,
- podpora občianskych združení, nadácií, neziskových organizácií a iných subjektov sociálnej ekonomiky.

Sledovaný cieľ:

- znižovanie sociálneho vylúčenia,
- začleňovanie znevýhodnených, dlhodobo nezamestnaných na trh práce,
- vytvorenie nástrojov a prostriedkov na riešenie znevýhodnených skupín,
- rozvoj podnikania formou vzniku nových subjektov, resp. transformáciou existujúcich subjektov na sociálne podniky.

Ukazovatele:

- počet vytvorených pracovných miest,
- počet vzniknutých sociálnych podnikov,
- počet podporených sociálnych podnikov.

Potenciálni nositelia projektov:

- obecné samosprávy,
- mimovládne organizácie,
- občianske združenia,
- družstvá a iné subjekty sociálnej politiky.

Cieľové skupiny:

- znevýhodnené osoby,
- zraniteľné osoby,
- znevýhodnení UoZ.

Úloha A1.2: Podpora obecného podnikania.

Úloha A1.2 je zameraná na podporu prevádzkovania obecného podnikania, obecných prevádzok a obecných podnikov, ktoré nemajú štatút sociálneho podniku. Obecné firmy sú dôležitým aktérom rozvoja lokálnej zamestnanosti. Ide o podnikateľské subjekty, ktoré sú zriadené a prevádzkované obcou, a to v súvislosti s realizáciou činností, ktoré súvisia so zdrojmi a predpokladmi rozvoja danej obce.

Ďalším zameraním je:

- podpora obecného podnikania, obstaraním potrebného materiálno-technického zabezpečenia,
- podpora vytvárania nových pracovných miest v rámci obce,
- podpora rozvoja obce.

Sledovaný cieľ:

- rozvíjanie obecných firiem a podpora ich prevádzkovania,
- vytváranie nových pracovných miest a zvyšovanie zamestnanosti na lokálnej úrovni,
- efektívne využívanie lokálnych zdrojov a daností územia,
- podpora rozvoja sebestačnosti obecných samospráv.

Ukazovatele:

- počet vytvorených pracovných miest,
- počet vytvorených nových činností v rámci podniku,
- počet podporených obecných podnikov.

Potenciálni nositelia projektov:

- obecné samosprávy,
- obecné podniky.

Cieľové skupiny:

- obyvatelia obcí,
- znevýhodnené osoby,
- zraniteľné osoby,
- znevýhodnení UoZ.

4.1.6. Opatrenie A2: Malé a stredné podnikanie

Vzhľadom na odlišné ekonomické, sociálne a prírodné podmienky v jednotlivých oblastiach regiónu sa aj podmienky pre podnikanie líšia. Prispieva to aj k nerovnomernému rozvoju regiónu vzhľadom na MSP. Jedným zo základných predpokladov ekonomického rozvoja miest a obcí je rozvoj MSP. Vznik a rozvoj MSP a mikropodnikov poskytuje pracovné príležitosti širšiemu okruhu obyvateľov s rôznym spektrom vzdelania. Medzi podniky možno zaradiť samostatne zárobkovo činné osoby a rodinné podniky, ktoré vykonávajú remeselnícke a iné činnosti, obchodné spoločnosti a združenia, ktoré pravidelne vykonávajú hospodársku činnosť. KSK patrí medzi kraje s nižším počtom MSP. Najpočetnejšie zastúpenie čo do veľkosti podniku majú mikropodniky, ktoré zamestnávajú do desať pracovných miest. Podpora MSP je vzhľadom na ich dôležité postavenie v ekonomike významná. Dôraz je kladený na podporu MSP, vývoj miestnych podnikov a organizácií, ktoré majú potenciál zvyšovať konkurencieschopnosť vlastnej výroby, inovovať svoju výrobu a služby.

Opatrenie A2 je zamerané predovšetkým na zabezpečenie udržateľného ekonomického rastu v okrese zvýšením počtu pracovných miest, čím sa zamedzí odlivu obyvateľov v produktívnom veku z regiónu. V rámci podpory MSP je nevyhnutné podporovať inováciu a modernizáciu technologickej vybavenosti podnikajúcich subjektov. Dôležitosť spočíva v udržaní konkurencieschopnosti podporením aktivít orientovaných a zameraných na nové trendy existujúcej výroby v MSP. Nevyhnutné je poskytnutie podpory pri riešení priestorov na podnikanie, rekonštrukčné projekty na vybudovanie adekvátnych priestorov pre začínajúcich malých a stredných podnikateľov, nákup strojového a technologického vybavenia, nevyhnutné stavebné úpravy súvisiace s inštaláciou technológie, ktoré úzko súvisia s tvorbou nových pracovných miest v okrese.

Úloha A2.1: Podpora podnikania v poľnohospodárstve.

Úloha A2.1 je zameraná na podporu subjektov pôsobiacich v oblasti poľnohospodárstva, potravinárstva a služieb. Zavádzania inovácií v doterajšej výrobe, podnikateľskej činnosti, zavádzania nových technológií, aktivít v oblasti pestovania a spracovávania tradičných plodín na území okresu. Cieľom je podporiť výrobu, spracovanie a uvádzanie na trh poľnohospodárske produkty rastlinnej a živočíšnej produkcie s pozitívnym vplyvom na tvorbu pracovných miest.

Ďalším zameraním je:

- podpora inovácií v poľnohospodárstve a potravinárskom spracovaní produktov lokálnej produkcie,
- podpora potenciálu vytvárania nových technológií v poľnohospodárstve a potravinárstve,
- začlenenie znevýhodnených občanov a UoZ do procesu poľnohospodárskej činnosti,
- podpora aktivít v oblasti pestovania a spracovania tradičných plodín územia.

Sledovaný cieľ:

- podpora subjektov pôsobiacich v oblasti poľnohospodárstva, rozvoj špeciálnej rastlinnej a živočíšnej výroby,
- posilnenie lokálnych spracovateľských a potravinárskych subjektov,
- začlenenie znevýhodnených, dlhodobo nezamestnaných na trh práce v oblasti poľnohospodárstva,
- modernizácia materiálo technologickeho zariadenia a vybavenia potrebného k modernizácii v oblasti poľnohospodárstva a potravinárstva.

Ukazovatele:

- počet vytvorených pracovných miest,
- počet podporených subjektov v poľnohospodárstve a spracovaní potravín,
- počet novovzniknutých produktov v rámci novej výroby.

Potenciálni nositelia projektov:

- podnikateľské subjekty pôsobiace v poľnohospodárstve,
- podnikateľské subjekty pôsobiace v oblasti spracovania potravín,
- družstvá a pod.

Cieľové skupiny:

- znevýhodnené osoby,
- zraniteľné osoby,
- znevýhodnení UoZ.

Úloha A2.2: Podpora miestnych podnikateľov lokálnej výroby, tradičných produktov a CR.

Úloha A2.2 je zameraná na podporu podnikania miestnych podnikateľov v oblasti lokálnej výroby tradičných produktov a výrobkov. Podporu CR na vidieku a ostatných služieb v CR, ako aj podporu vzniku nových subjektov zameraných na lokálnu výrobu. Cieľom je udržať a naďalej rozvíjať priemyselné tradície, a následne podporovať rozvoj vznikajúcich a rozširujúcich sa podnikov v okrese.

Ďalším zameraním je:

- podpora podnikania v oblasti tradičných produktov,
- podpora vytvárania nových subjektov zameraných na lokálnu výrobu,
- podpora vidieckeho CR a ostatných služieb v CR.

Sledovaný cieľ:

- podpora subjektov pôsobiacich v oblasti lokálnej výroby a CR,
- zabezpečiť rozvoj, prípadnú diverzifikáciu činností,
- začleňovanie znevýhodnených, dlhodobo nezamestnaných na trh práce v oblasti lokálnej výroby, tradičných produktov a služieb v CR,
- obstaranie materiálo technického vybavenia nevyhnutného k činnosti v oblasti lokálnej výroby.

Ukazovatele:

- počet vytvorených pracovných miest,
- počet podporených subjektov v oblasti lokálnej výroby,
- počet vyrábaných produktov.

Potenciálni nositelia projektov:

- podnikateľské subjekty,
- živnostníci,
- družstvá a pod.

Cieľové skupiny:

- znevýhodnené osoby;
- zraniteľné osoby;
- znevýhodnení UoZ.

Úloha A2.3: Podpora zvyšovania kapacity MSP, znižovanie uhlíkového zaťaženia výroby.

Úloha A2.3 je zameraná na podporu MSP, zvyšovanie konkurencieschopnosti, uvedenie existujúcich alebo nových produktov, služieb na trh a zvýšenie doterajšieho výrobného potenciálu. Uvedená úloha je zameraná taktiež na podporu investícií do znižovania emisií výroby zlepšením podmienok na separáciu a recykláciu, znižovanie spotreby energie pri výrobe a doprave a pri využívaní moderných technológií, ako napr. obstaranie inovatívnej techniky, zavádzanie inovatívnych technologických postupov, rozširovanie podnikateľskej činnosti, vytváranie nových produktov, služieb a zvyšovanie výrobnéj kapacity MSP.

Ďalším zameraním je:

- podpora subjektov podnikania v znižovaní emisií vo výrobnom procese,
- podpora zavádzania nových inovatívnych technologických projektov,
- podpora vytvárania nových produktov a služieb,
- podpora pri obstaraní inovatívnej techniky.

Sledovaný cieľ:

- zvýšenie rozvoja podnikateľských zručností,

- zvyšovanie konkurencieschopnosti MSP,
- modernizácia a obstaranie materiálneho technického vybavenia nevyhnutného k modernizácii a rozširovania činností MSP,
- zavádzanie inovácií.

Ukazovatele:

- počet vytvorených pracovných miest,
- počet podporených subjektov MSP.

Potenciálni nositelia projektov:

- právnické osoby alebo fyzické osoby, ktoré sú podnikateľmi podľa § 2 ods. 2 písm. a), b) a c) zákona č. 513/1991 Zb. Obchodný zákonník v znení neskorších predpisov založené a existujúce podľa práva SR, pričom spĺňajú definíciu MSP.

Cieľové skupiny:

- znevýhodnené osoby,
- zraniteľné osoby,
- znevýhodnení UoZ.

4.2. AKTIVITA – B: Rozvoj cestovného ruchu

Okres Košice-okolie svojou členitosťou a rôznorodosťou terénu spolu s unikátnou faunou a flórou, kultúrohistorickými pamiatkami a vodnými plochami vytvára dobré predpoklady pre rozvoj CR, turistiky a rekreácie. Zviditeľnenie a rozvoj regiónu v oblasti CR je považované za jeden z najdôležitejších faktorov ekonomického a sociálneho rozvoja v tejto oblasti. V závažnej miere ovplyvňuje tvorbu nových pracovných príležitostí, stimuluje rozvoj technickej a sociálnej infraštruktúry, zlepšuje starostlivosť o životné prostredie a občiansku vybavenosť, je zdrojom príjmov obcí a regiónov.

4.2.1. Zdôvodnenie aktivity a jej prínos

Okres Košice-okolie sa rozprestiera na časti územia bývalej Abovsko-turnianskej župy. Vo východnej časti okresu sa nachádza národná prírodná pamiatka Herliansky gejzír situovaný v Slanských vrchoch s ukončenou sopečnou činnosťou, ktorý sa aktivizoval umelým vrtom. V okrese sa nachádza 97 turistických trás s dĺžkou 882 km. Okolie Herlian poskytuje priestor pre rozvoj pešej turistiky na Rankovských skalách, ako i možnosť rozvoja rekreačných aktivít vo Vyšnej Kamenici. Pre motoristov je zaujímavý Dargovský priesmyk.

Prírodné bohatstvo s hlbokými lesmi a poľovníckymi revírmi ponúkajú Slanské vrchy, sopečné pohorie v Matransko-slanskej oblasti východného Slovenska. Na území obce Slanec sa vypínajú zrúcaniny feudálneho hradu. V blízkosti sa nachádza Rekreačné stredisko Izra, ktoré vzniklo pri horskom jazierku Izra, obkoleseného lesmi. Stredisko ponúka možnosť kúpania, člnkovania na loďkách, rybárčenia a zberu húb a lesných plodov. K najväčšej vodnej ploche v okrese patrí Ružínska priehrada, ktorá je vyhľadávaným miestom rekreácie a aktívneho oddychu pri vode, a taktiež prímestská Bukovecká umelá vodná nádrž, prístupná pre verejnosť a na rekreačné účely.

V severnej časti okresu dominuje Kojšova hoľa, ktorá je súčasťou Slovenského Rudohoria. Na svahoch vrchov sú upravené lyžiarske trate vhodné predovšetkým na zjazdové a bežecké lyžovanie. Najhodnotnejšou kultúrnou pamiatkou je kláštorň komplex v Jasove z 12. storočia, ktorý sa zaradzuje medzi neskorobarokové stavby a patrí k národným kultúrnym pamiatkam. Súčasťou komplexu je aj baroková knižnica. V severozápadnej časti okresu sa nachádzajú liečebné kúpele Štós situované

v prostredí ihličnatých a listnatých lesov. Liečivá klíma slúži k liečbe dýchacích ciest, ktorá je umocnená speleoterapiou v neďalekej Jasovskej jaskyni.

Západnej časti okresu dominuje chránená prírodná oblasť Zádielska dolina, ktorá svojimi prírodnými hodnotami, subalpínskou kvetenou, patrí medzi najkrajšie kúty Slovenského krasu. Národná prírodná rezervácia Zádielska tiesňava je monumentálna krasová 3 km dlhá tiesňava. Nachádza sa v Zádielskej doline neďaleko obce Zádiel. Na tomto území sa vyskytuje až 120 jaskýň s krásnymi sieňami.

V obci Budimír sa nachádza architektonicky významný objekt Budimírskeho kaštieľa, predstavujúci klasickú tereziánsku stavbu z 18. storočia, ktorá je v súčasnosti pod správou Slovenského technického múzea v Košiciach. Vo výstavných priestoroch sa striedajú rozmanité výstavy zamerané na dejiny techniky, históriu, umenie či zberateľstvo.

Územie má predpoklady na úspešný rozvoj vidieckeho CR. Medzi hlavné nedostatky patrí: nedostatočný informačný systém, slabá spolupráca na lokálnej a regionálnej úrovni, nepostačujúce alebo žiadne propagačné a marketingové aktivity.

4.2.2. Východisková situácia

Okres Košice-okolie aj napriek prítomnosti rôznych prírodno-kultúrnych daností nie je v dostatočnej miere vyhľadávanou oblasťou. V nemalej miere za to môže nedostatočná informovanosť a dobudovanie atraktivít a obslužných zariadení v turistických lokalitách okresu.

V minulom období plnenia Akčného plánu NRO Košice-okolie bolo v opatrení CR schválených 19 projektov, podporených z regionálneho rozvoja. Cieľom opatrenia bolo podporiť aktivity zamerané na budovanie infraštruktúry CR a služieb v súlade so stratégiou pre rozvoj CR pri významných turistických bodoch a podpora jednodňovej turistiky.

Územie okresu Košice-okolie má nespočetné množstvo turistických bodov, ktoré je potrebné propagovať. Zvýšením atraktivity územia okresu, dobudovaním cyklotrás, prepojením jednotlivých turistických a kultúrne významných bodov a vytvorením doplnkových služieb v CR by sa dosiahla vyššia návštevnosť peších turistov ako aj cykloturistov.

4.2.3. Cieľová situácia

Cieľom **Aktivity B „Rozvoj cestovného ruchu“** je riešenie dobudovania infraštruktúry v tejto oblasti. Tvorbou (výstavbou) nových cyklotrás, propagáciou a vytvorením nových komplexnejších ponúk a skvalitnením už existujúcich služieb v oblasti turizmu sa dosiahne zvýšenie návštevnosti v tak krásnom prostredí okresu Košice-okolie akým tento okres nepochybne je. Skvalitnenie služieb a potenciálny rozvoj v turizme bude mať nepochybne vplyv aj na zlepšenie ekonomickej situácie a zvýšenie zamestnanosti v okrese.

4.2.4. Prehľad opatrení a úloh

Aktivita B: Rozvoj cestovného ruchu pozostáva z dvoch opatrení, ktoré sa členia na úlohy nasledovne:

Opatrenie B1: Zvýšenie atraktivity, zlepšenie dostupnosti územia a dôležitých bodov CR, prírodných a kultúrnych pamiatok

- Úloha B1.1: Podpora dobudovania siete turistických a cykloturistických trás.
- Úloha B1.2: Podpora obnovy, rekonštrukcie a revitalizácie objektov CR.

Opatrenie B2: Tvorba ponuky udržateľného zázemia a služieb

- Úloha B2.1: Podpora rozvoja vidieckeho turizmu.
- Úloha B2.2: Podpora ostatných služieb v CR.

4.2.5. Opatrenie B1: Zvýšenie atraktivity, zlepšenie dostupnosti územia a dôležitých bodov CR, prírodných a kultúrnych pamiatok

Uvedené opatrenie B1 je orientované v súlade s potrebou prepojenia významných turistických, kultúrnych či historických bodov pri riešení zviditeľnenia okresu. Územie okresu Košice-okolie je svojou rozlohou druhým najväčším okresom na Slovensku. Ďalšou jeho zaujímavosťou je jeho rozloženie. Rozprestiera sa na území, ktoré obkolesuje mesto Košice. Na území okresu sa nachádza množstvo prírodných, ale aj kultúrno-historických daností a pamiatok.

Okres má veľký potenciál v rozvoji lokálneho CR, čoho predpokladom je zabezpečenie kvalitnej informovanosti o atraktivitách okresu. Hlavným cieľom opatrenia je dobudovanie ubytovacích zariadení alebo prebudovanie už jestvujúcich nevyužitých budov na tieto zariadenia. Ďalšou málo využívanou oblasťou je rozvoj agroturistiky, vidieckej turistiky a zážitkového turizmu. Vidiecka turistika znamená pre obce vyšší príjem, zviditeľnenie sa, možnosť vytvárania nových pracovných miest a tým aj zvýšenie životnej úrovne obyvateľov.

Cykloturistika je celosvetovo rozšíreným spôsobom cestovania a v dnešnej dobe je preferovaná aj ako ďalšia forma dopravy. Je však potrebné dobudovanie nových cyklochodníkov a cyklotrás, ktoré by spájali jednotlivé body. K realizácii cykloaktivít, ale aj pešej turistiky je potrebné dobudovanie doplnkových projektov, napríklad vybudovanie oddychových zón na trasách cyklochodníkov a turistických chodníkov vybudovaním informačných tabúľ, altánkov, prístreškov, stojanov na bicykle a iné. Pre rozvoj tohto opatrenia je veľmi potrebné využiť všetky dostupné príležitosti na propagáciu a informovanosť k intenzívnejšiemu využitiu v CR zriadením a prevádzkovaním turisticko-informačných centier.

Úloha B1.1: Podpora dobudovania siete turistických a cykloturistických trás.

Úloha B1.1 je zameraná na vytváranie podmienok k rozvoju siete turistiky a cykloturistiky, čo je v okrese Košice-okolie potenciálom k úspešnému rozvoju CR.

Podpora vybudovania nových, bezpečných cyklotrás, ich napojenie na už existujúce cyklotrasy využívané ako forma inej dopravy a vybudovanie nových cyklochodníkov sa javí byť, tak ako vo svete, novou formou dopravy. Čoraz častejšie je vidieť cyklistov, ktorí využívajú cestné komunikácie na dopravu či už medzi obcami alebo ako formu dopravy do zamestnania. Faktom je, že väčšina cyklotrás vedie po cestných komunikáciách, čo vedie k potrebe z hľadiska bezpečnosti všetkých zainteresovaných účastníkov cestnej premávky k vybudovaniu bezpečných cyklochodníkov.

Ďalším zameraním je:

- podpora vybudovania nových cyklotrás a ich napojenie na už existujúce cyklotrasy,
- podpora vybudovania nových turistických a cyklistických chodníkov, čo by viedlo k prepojeniu obcí navzájom.

Sledovaný cieľ:

- prepojenie významných turistických bodov,
- vytváranie podmienok zatriktívnenia cykloturistiky,
- zvýšenie bezpečnosti cykloturistov.

Ukazovatele:

- vybudované cyklotrasy v km,
- vybudované cyklochodníky v km,
- počet vytvorených pracovných miest.

Potenciálni nositelia projektov:

- obecné samosprávy,
- mimovládne organizácie,
- občianske združenia.

Cieľové skupiny:

- obyvatelia miest a obcí daného územia,
- návštevníci a turisti prechádzajúci lokalitou územia.

Úloha B1.2: Podpora obnovy, rekonštrukcie a revitalizácie objektov CR.

Úloha B1.2 je zameraná na obnovu a rekonštrukciu kultúrno-historického a prírodného potenciálu okresu. Rozsah ponuky závisí od technického stavu a pripravenosti nehnuteľných objektov a ich vybavenia pre poskytovanie zázemia pre návštevníkov, podporu a budovanie doplnkovej infraštruktúry CR. Návštevníci, turisti a cykloturisti potrebujú k realizácii svojej aktivity aj doplnkovú infraštruktúru. Budovanie turistických trás a cyklotrás nie je postačujúce. Je potrebné dobudovanie oddychových zón a miesta

na trasách turistických chodníkov a cyklochodníkov, rôzne altánky, kde sa môžu v prípade nepriaznivého počasia skryť, stojany na bicykle, cykloopravovne, odpadkové koše, mapy a informačné tabule.

Ďalším zameraním je:

- obnova, zlepšenie stavebno-technického stavu miestnych pamätihodností,
- revitalizácia historických parkov, záhrad a iných lokalít kultúrneho a prírodného dedičstva,
- budovanie doplnkovej infraštruktúry - odpočívadla s rýchlym občerstvením, prístrešky, altánky, stojany na bicykle,
- budovanie, údržba a obnova cykloturistického a turistického značenia na cyklotrasách a turistických trasách,
- budovanie náučných chodníkov, obohatené o náučné panely,
- napojenie cykloturistických chodníkov na náučné chodníky,
- výstavba vyhliadkových veží alebo rozhľadní,
- informačné tabule, informačné body, smerové tabule,
- oddychové zóny pre pasívny oddych návštevníkov,
- vytvorenie zóny služieb pre turistov s ponukou služieb CR - ubytovanie, stravovanie, kemping, požičovne, spolu s predajnými miestami regionálnych výrobkov a špecialít, amfiteáter či parčík s lavičkami a altánkom.

Sledovaný cieľ:

- vybudovanie prvkov doplnkovej infraštruktúry,
- zvýšenie komfortu návštevníkov a turistov,

- zatraktívnenie územia pre návštevníkov a turistov,
- zvýšenie návštevnosti územia.

Ukazovatele:

- počet zrekonštruovaných objektov,
- počet revitalizovaných objektov,
- počet prvkov doplnkovej infraštruktúry,
- počet vytvorených pracovných miest.

Potenciálni nositelia projektov:

- obecné samosprávy,
- mimovládne organizácie,
- občianske združenia.

Cieľové skupiny:

- obyvatelia miest a obcí riešeného územia,
- návštevníci a turisti,
- UoZ.

4.2.6. Opatrenie B2: Tvorba ponuky udržateľného zázemia a služieb

Opatrenie B2 je zamerané na podporu aktivít v oblasti rozvoja vidieckeho CR ako predpokladu k zvyšovaniu návštevnosti okresu, atraktivity územia a vytvárania nových bodov záujmu s cieľom podporiť nárast počtu návštevníkov. Medzi podporované aktivity v rámci opatrenia patrí podpora nízko kapacitných ubytovacích zariadení, podpora zachovania tradičných remesiel, podpora vzniku nových služieb v oblastiach vidieckeho CR ako reštauračné služby, ubytovacie služby a pod. Tieto úlohy pozitívne ovplyvnia podmienky k vytváraniu nových pracovných miest, zlepšovaniu ekonomickej situácie obyvateľov obcí, zvyšovaniu príjmov pre obce a obyvateľov. Rozvojom služieb v rámci CR v okrese dôjde k zvýšeniu komfortu návštevníkov a turistov, zatraktívneniu územia a zvýšeniu návštevnosti územia. Vytvorením nových zariadení, služieb a ponúkaných aktivít sa zvýši počet novovytvorených pracovných miest alebo dôjde k ich udržaniu.

Úloha B2.1: Podpora rozvoja vidieckeho turizmu.

Úloha B2.1 je zameraná na podporu aktivít v oblasti vidieckeho turistického ruchu a agroturistiky čo je predpokladom následného zvýšenia návštevnosti, nových cieľov záujmu a zatraktívnenia okresu. Cieľom je podporiť nárast počtu návštevníkov čo bude mať pozitívny vplyv na vytváranie nových pracovných miest, a tým zvyšovanie príjmu obcí a zlepšenie ekonomickej situácie obyvateľov v obciach.

Ďalším zameraním je:

- rozvoj agroturistiky s využitím lokálnych produktov,
- podpora vzniku agrofariem, rybích fariem,
- podpora vzniku gazdovských dvorov s cieľom predaja z dvora,
- podpora doplnkových aktivít v rámci agroturistiky, napr. jazda na koňoch,
- pobyt na gazdovskom dvore, výroba a predaj domácich produktov.

Sledovaný cieľ:

- zvýšenie komfortu návštevníkov, turistov,
- zatriktívnenie územia pre návštevníkov, turistov,
- zvýšenie návštevnosti územia, počtu návštevníkov.

Ukazovatele:

- počet vytvorených zariadení,
- počet vytvorených služieb,
- počet ponúkaných aktivít,
- počet vytvorených pracovných miest.

Potenciálni nositelia projektov:

- obecné samosprávy,
- mimovládne organizácie,
- občianske združenia,
- podnikateľské subjekty v CR.

Cieľové skupiny:

- obyvatelia miest a obcí územia okresu,
- návštevníci a turisti,
- UoZ.

Úloha B2.2: Podpora ostatných služieb v CR.

Úloha B2.2 je zameraná na podporu aktivít pre tvorbu udržateľného rekreačného a športového zázemia, s cieľom predlžovania pobytu v regióne. Vytvorenie ponuky pre aktívne trávenie voľného času návštevníkov, zvýšenie kvality, atraktívnosti a funkčnosti rekreačného zázemia pre pobyt v danej lokalite. Tvorba zážitkových programov zameraných na spoznávanie významných lokalít.

Ďalším zameraním je:

- podpora vytvorenia ponuky pre aktívne trávenie voľného času návštevníkov,
- zvýšenie kvality, atraktivity a funkčného rekreačného zázemia pre pobyt návštevníkov,
- vytváranie zážitkových programov zameraných na spoznávanie územia okresu.

Sledovaný cieľ:

- zvýšiť výkonnosť okresu v CR,
- podporiť nárast návštevníkov a počet prenocovaní,
- vytváranie nových pracovných miesta v CR a nadväzujúcich odvetviach.

Ukazovatele:

- počet vytvorených rekreačných ponúk,
- počet vytvorených športových ponúk,
- počet ponúkaných zážitkových aktivít,
- počet vytvorených pracovných miest.

Potenciálni nositelia projektov:

- obecné samosprávy,
- mimovládne organizácie,
- občianske združenia,
- podnikateľské subjekty v CR.

Cieľové skupiny:

- obyvatelia miest a obcí riešeného územia,
- návštevníci, turisti,
- UoZ,
- organizácie zapojené do ponuky.

4.3. AKTIVITA – C: Zvyšovanie kvality života v obciach, miestny rozvoj a podpora vzdelávania

4.3.1. Zdôvodnenie aktivity a jej prínos

Predpokladom zabezpečenia regionálneho rozvoja je dobre fungujúca a konkurencieschopná samospráva, ktorá je schopná zabezpečiť ekonomický a sociálny rozvoj, uspokojovanie potrieb a spokojnosť obyvateľov. V oblasti zvyšovania kvality života v obciach je potrebné sa zamerať na miestny ekonomický rozvoj, obnovu obcí, podporu vzdelávania a zachovania predprimárneho a primárneho vzdelávania v obciach. Rozvoj, výstavba a rekonštrukcie miestnych komunikácií ovplyvňuje potenciálnych investorov pri rozhodovaní investovania v podnikaní. Základom rozvoja dostupnosti základných služieb pre obyvateľov okresu je zvýšenie kvality života a atraktivity územia okresu.

4.3.2. Východisková situácia

Občianska vybavenosť predstavuje široký komplex zariadení a účelovo upravených plôch, ktorých cieľom je uspokojovanie najrozmanitejších potrieb obyvateľov všetkých vekových kategórií. Nedostatkom v okrese Košice-okolie je nedostatočná občianska vybavenosť, zlý stav miestnych komunikácií, chýbajúce sociálne služby a nedostupné zdravotné služby pre všetkých obyvateľov okresu. Preto je potrebné zamerať sa na rozvoj a efektívne využívanie sociálnej, technickej a dopravnej infraštruktúry v okrese čo zabezpečí zvýšenie atraktivity územia nielen pre obyvateľov okresu, ale aj pre návštevníkov a investorov, čo má priaznivý vplyv na tvorbu nových pracovných miest. V rámci Plánu rozvoja NRO Košice-okolie je potrebné uskutočniť aktivity smerujúce k zlepšeniu sociálnej situácie obyvateľov okresu doplnením zariadení sociálnych služieb, zamerať sa na sprístupnenie zdravotnej starostlivosti. Z uvedeného dôvodu sú nevyhnutné aktivity k zvýšeniu atraktivity územia, aby sa okres stal vyhľadávaným miestom pre život, a to aj prostredníctvom investícií smerujúcich k vytvoreniu podmienok k tráveniu voľného času, zlepšenie, zatraktívnenie vzhľadu obcí úpravou verejných priestranstiev, vytváranie oddychových zón a miest k aktívnemu vyžitiu všetkých obyvateľov a návštevníkov tak, aby sa stali vyhľadávaným miestom pre život. Je potrebné zamerať sa aj na zvyšovanie dopravnej obslužnosti ako dôležitého predpokladu k vytvoreniu podmienok realizácie nových aktivít v oblasti podnikania, CR, prílev možných investícií a zvyšovania záujmu o zotrvanie v danom území. Dôležitým predpokladom zlepšenia kvality života obyvateľov okresu je taktiež aj starostlivosť o životné prostredie, vytvorenie predpokladov k trvalo udržateľnému rozvoju územia aj prostredníctvom

zachovania, ochrany a obnovy prírodného prostredia a to zvyšovaním miery triedenia odpadu, vytvorenie priaznivejších podmienok pre nakladanie s odpadom.

4.3.3. Cieľová situácia

Cieľom Aktivita C „Zvyšovanie kvality života v obciach, miestny rozvoj a podpora vzdelávania“ je vytvorenie predpokladov k zabezpečeniu miestneho ekonomického rozvoja, a to prostredníctvom rozvoja služieb v oblasti sociálnej starostlivosti a zdravotných služieb pre obyvateľov, zatriktívnenie územia, zlepšenie dopravnej mobility a podpora rozvoja environmentálnej infraštruktúry ako nevyhnutného predpokladu zabezpečenia trvalo udržateľného rozvoja územia okresu.

4.3.4. Prehľad opatrení a úloh

Aktivita C: Zvyšovanie kvality života v obciach, miestny rozvoj a podpora vzdelávania pozostáva z dvoch opatrení, ktoré sa členia na úlohy nasledovne:

Opatrenie C1: Vytváranie a rozvoj služieb

- Úloha C1.1: Podpora zlepšovania sociálnej situácie obyvateľov poskytnutím dostupných a kvalitných sociálnych služieb a zdravotnej starostlivosti.

Opatrenie C2: Zvyšovanie atraktivity obcí

- Úloha C2.1: Podpora predprimárneho a primárneho vzdelávania.

4.3.5. Opatrenie C1: Vytváranie a rozvoj služieb

Okres Košice-okolie je špecifický svojou rozlohou, obkolesuje krajské mesto Košice. Dostupnosť služieb sociálnej a zdravotnej starostlivosti pre obyvateľov v obciach je preto veľmi rozdielne. Starnutie populácie regiónu v regióne má vplyv aj na sféru zdravotnej a sociálnej starostlivosti a jej dostupnosti. V okrese je nedostatok sociálnych a zdravotných zariadení, ktoré by boli obyvateľom obcí dostupné. Obyvatelia mnohých obcí sú povinní vycestovať za zdravotnou starostlivosťou do vzdialenejších miest a obcí, čo je problematické najmä pre staršiu generáciu.

Cieľom opatrenie C1 je predovšetkým vytváranie a rozvoj služieb pre zlepšenie životnej situácie obyvateľov v okrese poskytovaním dostupných a vysoko kvalifikovaných sociálnych a zdravotných služieb podľa dopytu obyvateľov v daných obciach. Opatrenie sa zameriava na zvýšenie kvality života obyvateľov v zariadeniach sociálnych služieb, pomoc ľuďom bez domova, podpora sociálnej inklúzie za pomoci sociálnych a doplnkových služieb.

Úloha C1.1: Podpora zlepšovania sociálnej situácie obyvateľov poskytnutím dostupných a kvalitných sociálnych služieb a zdravotnej starostlivosti.

V rámci uvedenej úlohy C1.1 ide o zriadenie chýbajúcich zariadení sociálnych služieb, denných stacionárov, dobudovanie zdravotníckych zariadení a ich sprístupnenie všetkým obyvateľom. Zdravotné a sociálne služby nie sú dostupné pre všetkých obyvateľov obcí, hlavne pre ľudí z odľahlejších obcí, ľudí vo vyššom veku, ktorý už nie sú schopní za zdravotným ošetrením vycestovať. Úloha je zameraná taktiež na zvyšovanie kvality života obyvateľov v zariadeniach poskytujúcich sociálne služby a pomoc ľuďom bez domova, podpora sociálnej inklúzie prostredníctvom rozvoja sociálnych služieb.

Ďalším zameraním je:

- výstavba a budovanie nových zariadení poskytujúcich sociálne služby,
- modernizácia, rekonštrukcia a rozširovanie objektov slúžiacich na poskytovanie sociálnych služieb,

- vytváranie doplnkových služieb pre obyvateľov,
- obstaranie materiálno-technického vybavenia k poskytnutiu sociálnych, zdravotných a doplnkových služieb.

Sledovaný cieľ:

- dostupné sociálne a zdravotné služby pre všetkých obyvateľov okresu,
- dostatočná kapacita sociálnych služieb,
- vytvorenie doplnkových sociálnych služieb,
- zlepšenie materiálno-technického vybavenia zariadení sociálnych a zdravotných služieb,
- zvýšenie kvality sociálnych a zdravotných služieb.

Ukazovatele:

- počet podporených zariadení sociálnych služieb,
- počet novo zriadených zariadení sociálnych služieb,
- počet klientov zariadení sociálnych služieb,
- počet klientov, ktorým sa sociálne služby zlepšili,
- počet doplnkových služieb,
- počet vytvorených pracovných miest.

Potenciálni nositelia projektov:

- obecné samosprávy,
- právnické osoby zriadené obcou alebo založené obcou,
- mimovládne organizácie,
- iná osoba, bez cieľa dosahovania zisku – neverejný poskytovateľ-zriaďovateľ sociálnej služby,
- občianske združenia,
- poskytovateľ zdravotnej starostlivosti.

Cieľové skupiny:

- obyvatelia a návštevníci miest a obcí daného okresu,
- UoZ,
- ľudia bez domova,
- klienti zariadení sociálnych služieb, zdravotnej starostlivosti a doplnkových služieb.

4.3.6. Opatrenie C2: Zvyšovanie atraktivity obcí

Cieľom opatrenia C2 je zameranie sa na zvyšovanie atraktivity obcí prostredníctvom modernizácie a revitalizácie prostredia v mestách a obciach okresu. Predpokladom k zvýšeniu atraktivity obcí je podpora a realizácia opatrení v oblasti predprimárneho a primárneho vzdelávania, v ktorej je možné dosiahnuť zlepšenie súčasného stavu vzdelávacieho procesu v okrese s nadväznosťou na tvorbu nových pracovných miest.

Úloha C2.1: Podpora predprimárneho a primárneho vzdelávania.

Úloha C2.1 je zameraná na oblasť vzdelávania, kde boli identifikované viaceré problémy. Najväčším problémom sa v súčasnosti javí nárast žiakov predškolského a školského veku, ktorý neodráža aktuálny stav počtu školských zariadení.

Ďalším zameraním je:

- riešenie nedostatočnej kapacity miest na existujúcich ZŠ a MŠ,
- prestavanie alebo dobudovaním triedy v MŠ a ZŠ,
- dobudovanie pavilónu,
- rekonštrukcia nevyhovujúcich priestorov na triedy,
- prestavbou nefunkčnej budovy v obci na ZŠ, MŠ.

Sledovaný cieľ:

- zvýšenie kapacity MŠ v obci,
- zvýšenie kapacity ZŠ v obci,
- modernizácia priestorov v MŠ a ZŠ,
- prestavba starých a chátrajúcich a nevyužitých budov na školské zariadenia,
- zvýšenie zamestnanosti v obci, okrese.

Ukazovatele:

- počet (m²) zrekonštruovaných priestorov v MŠ a ZŠ,
- počet podporených zrekonštruovaných objektov,
- počet vytvorených miest v predškolských a školských zariadeniach,
- počet vytvorených pracovných miest.

Potenciálni nositelia projektov:

- obecné samosprávy,
- mimovládne neziskové organizácie,
- občianske združenia.

Cieľové skupiny:

- žiaci primárneho a predprimárneho vzdelávania v okrese.

4.4. AKTIVITA – D : Regionálne centrum – zabezpečenie projektovej koordinácie v oblasti poskytovania regionálneho príspevku

4.4.1. Zdôvodnenie aktivity a jej prínos

Jedným z problémov identifikovaných v rámci prípravy Plánu rozvoja NRO Košice-okolie je absencia cielenej projektovej koordinácie pre potenciálnych žiadateľov a prijímateľov v oblasti prípravy, spracovania žiadostí a následnej implementácie projektov a ich vyúčtovania vo vzťahu k poskytovaniu regionálneho príspevku. Aktuálne túto úlohu naplňa Okresný úrad Košice-okolie prostredníctvom vlastných personálnych kapacít, ktorého úlohou je poskytovať potenciálnym žiadateľom a prijímateľom základné metodické pokyny a usmernenia.

Navrhované opatrenie a úloha reflektujú na špecifické problémy a identifikované rozvojové potenciály. Podpora v rámci aktivity bude zameraná na pokrytie nákladov vynaložených na personálne a materiálne zabezpečenie realizácie aktivity.

4.4.2. Východisková situácia

V okrese v súčasnosti absentuje komplexné zastrešenie celkovej projektovej koordinácie subjektov v oblasti prípravy a implementácie projektov financovaných z regionálneho príspevku. Subjektom z územia okresu je k dispozícii Regionálne centrum Košice zastrešené MIRRI SR, ktoré pokrýva výlučne agendu poradenstva v oblasti prípravy projektov financovaných z prostriedkov Európske únie a ich následnej implementácie. Vznikla tak medzera v oblasti poskytovania projektovej koordinácie prostredníctvom konzultačných služieb v nadväznosti na prípravu a implementáciu projektov spolufinancovaných z regionálneho príspevku.

4.4.3. Cieľová situácia

Hlavným cieľom **Aktivity D: Regionálne centrum – zabezpečenie projektovej koordinácie v oblasti poskytovania regionálneho príspevku** je poskytnúť subjektom územnej spolupráce informácie a projektovú koordináciu v oblasti prípravy a implementácie projektov spolufinancovaných z regionálneho príspevku, čo v konečnom dôsledku podporí vytváranie nových pracovných miest prostredníctvom realizácie projektov prijímateľmi regionálneho príspevku v okrese.

Cieľom tejto aktivity bude pokrytie nákladov vynaložených na personálne a materiálne zabezpečenie aktivity v nadväznosti na poskytovanie projektovej koordinácie ostatným subjektom z územia vo vzťahu k projektom spolufinancovaným z regionálneho príspevku.

Prínosom tejto aktivity bude eliminácia predkladania nekvalitne pripravených žiadostí k projektom spolufinancovaných z regionálneho príspevku, zabezpečí sa rýchlejšie poskytovanie regionálneho príspevku a v neposlednom rade prispeje i k odbúraní problémov pri implementácii projektov. Aktivita taktiež prispeje k predkladaniu projektov žiadateľov, ktorí nemajú dostatočné vlastné kapacity na prípravu a implementáciu projektov, avšak majú kvalitné zámery zabezpečujúce vytváranie nových pracovných miest prispievajúce k rozvoju a napredovaniu okresu.

4.4.4. Prehľad opatrení a úloh

V rámci **Aktivity D: Regionálne centrum – zabezpečenie projektovej koordinácie v oblasti poskytovania regionálneho príspevku** je navrhovaná nasledujúca úloha v rámci opatrenia D1:

Opatrenie D1: Podpora subjektu zabezpečujúceho projektovú koordináciu subjektov v území NRO zameranú na poskytovanie regionálneho príspevku

- Úloha D1.1: Pokrytie mzdových výdavkov subjektu zabezpečujúceho projektovú podporu v území NRO zameranú na poskytovanie regionálneho príspevku.

4.4.5. Opatrenie D1: Podpora subjektu zabezpečujúceho projektovú koordináciu subjektov v území NRO zameranú na poskytovanie regionálneho príspevku

Opatrenie D1 je zamerané na podporu subjektu zabezpečujúceho projektovú koordináciu subjektov v území NRO zameranú na poskytovanie regionálneho príspevku. Navrhovaná úloha je odpoveďou na identifikované problémy a výzvy.

Cieľom podpory v rámci tohto opatrenia bude pokrytie nákladov nositeľov projektov vynaložených na personálne a materiálne zabezpečenie realizácie opatrenia.

Potenciálni nositelia projektov: subjekty územnej spolupráce.

Cieľové skupiny: subjekty z územia – potenciálni žiadatelia, žiadatelia a prijímatelia regionálneho príspevku.

Úloha D1.1.: Pokrytie mzdových výdavkov subjektu zabezpečujúceho projektovú podporu v území NRO zameranú na poskytovanie regionálneho príspevku.

Napr.:

- podiel na krytí mzdových a materiálnych výdavkov subjektu zabezpečujúceho projektovú koordináciu cieľovej skupiny v území NRO zameranú na poskytovanie regionálneho príspevku.

5. MERATEĽNÉ UKAZOVATELE PLÁNU ROZVOJA NRO KOŠICE-OKOLIE

Základným kritériom zameraným na dosiahnutie cieľov Plánu rozvoja NRO Košice-okolie je podpora projektov, ktoré budú vytvárať nové, dlhodobo udržateľné pracovné miesta.

Pre všetky aktivity definované v Pláne rozvoja NRO Košice-okolie sú významné tieto merateľné ukazovatele:

- podpora projektov vytvárajúcich pracovné miesta pre disponibilných UoZ,
- podpora projektov vytvárajúcich pracovné miesta pre znevýhodnených UoZ.

Ide o počet priamo vytvorených pracovných miest, ktoré budú vytvorené realizáciou projektu a budú zachované minimálne počas jedného roka po ukončení projektu.

Tabuľka č. 5: Zoznam ukazovateľov plnenia Plánu rozvoja NRO Košice-okolie

Názov povinného merateľného ukazovateľa	Počiatočná hodnota	Cieľová hodnota
Počet vytvorených pracovných miest pre disponibilných UoZ	0	67
Počet vytvorených pracovných miest pre znevýhodnených UoZ	0	60

6. ČASOVÝ HARMONOGRAM REALIZÁCIE A MOŽNOSTI FINANCOVANIA PLÁNU ROZVOJA NRO KOŠICE-OKOLIE

Za realizáciu jednotlivých projektov v rámci navrhovaných aktivít, opatrení a úloh sú zodpovední samotní prijímatelia regionálneho príspevku, s ktorými na základe vyhodnotenia jednotlivých výziev na predkladanie žiadostí o poskytnutie regionálneho príspevku uzatvorí MIRRI SR zmluvu o poskytnutí regionálneho príspevku.

Harmonogram realizácie Plánu rozvoja NRO Košice-okolie je navrhnutý na roky 2023 – 2027. Časový harmonogram je stanovený na základe osobitného predpisu.²⁷⁾

²⁷⁾ § 4 ods. 8 zákona č. 336/2015 Z. z. v znení neskorších predpisov.

V rámci implementácie Plánu rozvoja NRO Košice-okolie sa plánuje na realizáciu jednotlivých projektov v nadväznosti na navrhované aktivity, opatrenia a úlohy alokovať regionálny príspevok v celkovej predpokladanej výške 5 275 760,57 €. Čerpanie tohto regionálneho príspevku je naplánované na roky 2023 - 2027.

Regionálny príspevok je rozdelený na rozpočtovo krytý, t. j. schválený v rozpočte verejnej správy na rok 2023 až 2024 a na rozpočtovo nekrytý, t. j. ešte je potrebné jeho schválenie v rozpočte verejnej správy v nasledujúcich rokoch. Rozpočtovo nekryté zdroje budú predmetom rokovania s Ministerstvom financií SR.

Tabuľka č. 6: Disponibilné finančné prostriedky určené pre Plán rozvoja NRO Košice-okolie

Rok	Rozpočtovo kryté zdroje	Rozpočtovo nekryté zdroje	Spolu
2023	761 534,57 €	697 426 €	1 458 960,57 €
2024	684 510 €	321 768 €	1 006 278 €
2025	- €	689 843 €	689 843 €
2026	- €	1 753 879 €	1 753 879 €
2027	- €	366 800 €	366 800 €
Sumár	1 446 044,57 €	3 829 716 €	5 275 760,57 €

7. OČAKÁVANÉ VÝSLEDKY, MONITOROVANIE A HODNOTENIE DOSIAHNUTÉHO POKROKU

7.1. Harmonogram odovzdávania monitorovacích správ

Okresný úrad Košice-okolie v spolupráci s Riadiacim výborom NRO Košice-okolie vypracuje raz ročne hodnotenie plnenia Plánu rozvoja NRO Košice-okolie a predloží ho v termíne stanovenom v metodických dokumentoch, ktoré boli schválené MIRRI SR Štatútom a rokovacím poriadkom riadiaceho výboru najmenej rozvinutého okresu Košice-okolie.

Riadiaci výbor NRO Košice-okolie vyhodnotí dosiahnuté výsledky za predchádzajúci rok, prijme potrebné odporúčania pre pokračovanie implementácie Plánu rozvoja NRO Košice-okolie a predkladá návrhy a opatrenia na zmenu Plánu rozvoja NRO Košice-okolie MIRRI SR.

Vyhodnotenie Plánu rozvoja NRO Košice-okolie obsahuje najmä:

- hodnotenie realizácie Plánu rozvoja NRO Košice-okolie ako celku (napr. trend disponibilných UoZ či podiel disponibilných UoZ na obyvateľstvo v produktívnom veku oproti predchádzajúcej správe),
- zhodnotenie jednotlivých priorít (vrátane systémových opatrení na úrovni KSK a štátnej správy),
- pomenovanie príčin na úrovni aktivity najmä pri neplnení cieľov opatrení (finančné ukazovatele, pracovné miesta alebo aj niektoré iné ukazovatele, ak sú relevantné podľa Plánu rozvoja NRO Košice-okolie).

7.2. Gestori a spôsob monitorovania realizácie Plánu rozvoja NRO Košice-okolie

Gestorom monitorovania merateľných ukazovateľov poskytnutého regionálneho príspevku je sekcia regionálneho rozvoja MIRRI SR. Plnenie Plánu rozvoja NRO Košice-okolie vyhodnocuje a kontroluje MIRRI SR podľa osobitného predpisu.²⁸⁾ MIRRI SR spolupracuje s Okresným úradom Košice-okolie, ktorý vedie agendu súvisiacu s plnením Plánu rozvoja NRO Košice-okolie. Predseda Riadiaceho výboru NRO Košice-okolie každoročne predkladá MIRRI SR hodnotiacu správu o plnení Plánu rozvoja NRO Košice-okolie s dôrazom na zhodnotenie plnenia cieľov Plánu rozvoja NRO Košice-okolie.

Monitorovacia správa sa predkladá v lehotách určených MIRRI SR a podľa odporúčaného vzoru podľa Metodiky poskytovania, monitorovania a hodnotenia regionálneho príspevku. Stanovisko k spôsobu plnenia a rozsahu plnenia Plánu rozvoja NRO Košice-okolie, ktoré je súčasťou hodnotiacej správy vypracúva Riadiaci výbor NRO Košice-okolie.

Gestor monitoruje spôsob použitia regionálnych príspevkov, pokrok v realizácii projektu a dosahované výstupy a výsledky projektu prostredníctvom vyúčtovania regionálnych príspevkov, ktoré sú prekladané prijímateľom projektu v termíne uvedenom v zmluve.

²⁸⁾ § 3 ods. 1 písm. b) zákona č. 336/2015 Z. z. v znení neskorších predpisov.

Zoznam použitých skratiek

CR	Cestovný ruch
KSK	Košický samosprávny kraj
MIRRI SR	Ministerstvo investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie SR
MRK	Marginalizovaná rómska komunita
MSP	Malé a stredné podniky/podnikanie
MŠ	Materská škola
NRO	Najmenej rozvinutý okres
p. b.	Percentuálny bod
SC	Strategický cieľ
SR	Slovenská republika
ŠÚ SR	Štatistický úrad Slovenskej republiky
UoZ	Uchádzač o zamestnanie
VÚC	Vyšší územný celok
ZŠ	Základná škola